

Christina Spännar

**Integration
- vad hindrar
och vad befrämjar?**

Rapport från ett år i Eslöv

TFF

Transnationella Stiftelsen

2005

TFF

Transnationella Stiftelsen för Freds- och Framtidsforskning
Vegagatan 25
S - 224 57 Lund

Redigering & layout: Jan Öberg *TFF*
Omslagets formgivning: Charlotte Sjödel
Tryckningsansvarig: Kåge reklambyrå AB

E-post: christina.spannar@telia.com
Generell nätplats: www.transnational.org

TFF Eslöv Forum:

http://www.transnational.org/forum/meet/TFF_Forum_Eslov.html

Såväl denna rapport som boken "Med rötter i fjärran land. Tjugo berättelser" kan hämtas ner från TFF:s Eslöv Forum.

© 2005 TFF & Christina Spännar

ISSN 1103-7482 ISRN TFF-R-27-E

Innehåll

Förord 5

Inledning – tiden vi lever i 7

• Projektet

Bakgrund och sammanhang 10

Verksamheter som deltagit i projektet 12

Eslövs kommun, förvaltningar 12

Övriga deltagare 14

Projektets genomförande 15

Samtal, diskussioner, seminarier 15

Diakon Iréne Gunnehill 15

Jonny och pojkarna 20

Händelser under året 30

Organisationsförändringar 32

Möjligheter som främjar integration 35

Att tillgodose allmänmänskliga behov 35

Perspektivförskjutning 39

Integrationsplattformar - 'varma' platser där relationer kan utvecklas 42

Dialog 45

• **Konkreta förslag**

Familjecentral 48

Välkomsten 49

Individuella lösningar för sent anlända barn och ungdomar 51

Samverkan 54

Självhjälpsgrupper 54

Samarbete med föreningar och studieförbund 56

Beredskap för konflikthantering 56

Samordnare 36

Forum för informella träffar 57

Förslag till modell 57

Individuellt förhållningssätt 57

Samverkan 58

Nätverk 58

Integrationsplattformar - 'varma' platser 58

Flyktingar/invandrare som resurser och brobyggare 59

• **Valda slutsatser**

Vad befrämjar och vad utgör hinder för integration? 59

Bilagor

Bilaga 1 –Välkomsten i Trelleborg 63

Bilaga 2 - Norrevångsmötet – diskussionsunderlag 69

Bilaga 3 - Norrevångsmötet – noteringar, reflektioner 87

Efterord i november 2005 99

Litteratur & hemsidor 101

Förord

Migration innebär att självkänslan skakas om i sina grundvalar. Det sociala nätverket går mer eller mindre förlorat, språket räcker inte till, rollerna inom familjen förändras. Tillvaron gungar upp och ner och svänger hit och dit och det tär på krafterna. Allt förändras samtidigt, på alla plan. Ingenting är längre välbekant och självklart.

Hittills har det rådande perspektivet på hur integration skall åstadkommas huvudsakligen varit svenska myndigheters. Man kan nog säga att den allmänna uppfattningen är att integrationen inte varit särskilt framgångsrik. Även de myndigheter som har till uppgift att verka för integration medger detta. Därom vittnar den överenskommelse om samverkan kring mottagandet av flyktingar som 2001 ingicks mellan AMS, Migrationsverket, Integrationsverket, Skolverket och Kommunförbundet.

Målet för överenskommelsen är utveckling och förbättring av integrationen genom att övergå från det tidigare kollektiva perspektivet på invandraren till ett individuellt. Det senare innebär att introduktionsprogrammet för den enskilde alltid skall utgå från individens egna förutsättningar och behov. Därtill är det viktigt att beakta hela familjens behov vid insatser för enskilda familjemedlemmar. Frågan är hur dessa intentioner kan omsättas i praktiken och ligga till grund för en modell möjlig att ha som redskap för integration.

Här behövs kunskap om och förståelse för integrationsprocessens olika sidor och faser. Flyktingars och andra invandrades erfarenheter utgör grunden och skall vara vägledande i arbetet med att utveckla modellen. Det är med andra ord dags att vända på perspektivet. Detta öppnar för en ömsesidighet i processen, en dialog som bär framåt.

Integration – vad hindrar och vad befrämjar?

Min idé var att försöka knyta samman aktörer som i sitt arbete möter flyktingar och andra invandrare med personer med egna erfarenheter av migration och integration. Syftet skulle vara att få en bild av den andra sidan av detta möte. För att få ytterligare kunskap om hur mötet med det svenska samhället upplevs, ville jag genom berättelser ge röst åt ett tjugotal flyktingar och andra invandrare.

Med dessa tankar vände jag mig på rekommendation från Integrationsverket till Eslövs kommun med förfrågan om kommunen kunde tänkas medfinansiera ett projekt med syftet att ta reda på vad som befrämjar integration och vad som utgör hinder. Eslöv har en lång historia som invandringskommun och många engagerade medarbetare som gjorde att det fanns en bra grund av erfarenheter att utgå från, och kommunen tackade ja. Samarbete inleddes också med Eslövs bostadsaktiebolag (ebo), Försäkringskassan, Polisen i Eslöv samt Svenska kyrkan. Jag lyckades inte övertala Arbetsförmedlingen att delta.

Projektet delfinansieras av Europeiska Flyktingfonden. Det inleddes i augusti 2004 och avslutades i september 2005. Resultatet av arbetet presenteras här och i den lilla boken "Med rötter i fjärran land. Tjugo berättelser", som publiceras samtidigt med denna rapport.

Det har varit en lärorik och spännande tid i Eslöv. Varmt tack till alla er som i ert arbete eller på ideell grund ägnat tid, engagemang och kraft på detta projekt!

Lund i september 2005

Christina Spännar
Projektsamordnare

Inledning - tiden vi lever i

Vi lever i informationssamhällets tidevarv. Den norske socialantropologen Thomas Hylland Eriksen beskriver i "Øyeblikkets tyranni" (2001) vad som utmärker detta. Aldrig förr har människan haft tillgång till så mycket information men blir ändå inte bättre informerad. Ett enda exemplar av New York Times söndagsutgåva innehåller mer information än en bildad person kunde tillägna sig under ett helt liv på 1700-talet. Informationssamhället som helhet präglas av brist på frihet från information.

Ju mer information som sköljer över oss desto mindre tid finns för att ta till sig varje bit av den. Det påverkar hastigheten; allt skall gå fort och man jagar minuter och sekunder. Utan tid till pauser och mellanrum mister man den nödvändiga distansen till det man gör och överblicken över situationen. Man drunknar i detaljerna och förlorar perspektivet. Alla har mer än nog av information, men klarar inte av att sortera den. Utmärkande för människan i informationssamhället är bristen på kontroll över egen tid.

Ur avsändarens perspektiv är den andres uppmärksamhet en knapp resurs. Informationens budskap måste vara iögonenfallande och lätt att ta till sig. Löpsedlarnas bokstäver har en storlek som förr bara användes vid krigsutbrott. Nyheter formuleras i spektakulära termer, innehåller sällan bakgrundsinformation och förmedlar nästan aldrig en djupare analys av den uppkomna situationen.

För mottagaren är det långsam, sammanhängande tid som är bristvaran. Hastigheten går ut över den långsamma tiden och hotar att fylla mellanrummen, som fylls med snabb tid. Den är

vanebildande och smittar av sig på sådant som kräver långsam tid, exempelvis fostran av barn. Långsam och sammanhängande tid är nödvändig för att bygga relationer och skapa tillit mellan människor.

Jag ser ett samband mellan Eriksens resonemang kring tidens hastighet och Göran Rosenbergs om plikten och profiten som de för människan utmärkande drivkrafterna. Plikter kräver långsam och sammanhängande tid, medan profiten i större utsträckning präglas av snabb tid. Eriksen menar att snabb tid vinner på bekostnad av långsam, Rosenberg hävdar att profitens drivkrafter i allt större utsträckning invaderar pliktens område.

I "Plikten, profiten och konsten att vara människa" (2003) redogör Rosenberg för pliktens och profitens historiska bakgrund och hur dessa drivkrafter förhåller sig till varandra, då och nu. Båda är lika nödvändiga. Grunden i profitens drivkraft är förmågan att föreställa sig det egna livet som bättre och rikare än det är. Utan denna förmåga "skulle människan inte uppfunnit och utvecklat verktyg, vapen, jordbruk, maskiner, musikinstrument, mynt, boktryck, skillingtryck, penicillin och den dubbla bokföringens princip."

Plikten driver verksamheter som är nödvändiga för samhällets fortbestånd. Sådana verksamheter är med nödvändighet långsiktiga. Känslomässiga tillitsfulla förbindelser mellan människor behövs för att gå från det kortsynta och samhällshämmande till det långsiktiga och samhällsfrämjande.

Tillit mellan många kan inte utvecklas och bevaras utan tillit mellan få. "Man kan inte lita på alla i allmänhet om man inte anser sig kunna lita på någon i synnerhet."

Om tilliten försvinner försvagas också förpliktelserna och man hamnar i den sociala fällan. Det "är en situation där alla skulle vinna på att samarbeta men där förutsättningarna för samarbetet är att var och en litar på att alla andra samarbetar. Uppstår tvivel om den saken kan det te sig gynnsammare att inte samarbeta. Varför skall jag samarbeta när ingen annan gör det? är den sociala fällans nyckelfråga. När tillräckligt många ställer sig den frågan slår den

sociala fällan igen.” Ansvaret för det gemensamma vittrar sönder, därmed riskerar också själva samhället att göra så.

Det råder numera obalans mellan kortsiktighet och långsiktighet, mellan profitens och pliktens områden. Gränsen dem emellan har blivit ottydlig genom att profitens drivkrafter alltmer tas i anspråk i plikt drivna verksamheter. Sådana är förtroendebaserade och när de drivs på basis av marknadskontrakt, ersätts förtroende av kontroll.

Det ser onekligen ut som om ”Vi är på väg att få samhällen som är till för ekonomin istället för ekonomier som är till för samhället”

Informationsteknologin medger att kapital kan röra sig snabbt och obehindrat från en marknad till en annan, från ett samhälle till ett annat, från ett investeringsobjekt till ett annat. Ett momentant informationsflöde styr hastigheten i kapitalflödet. Kapitalismen har aldrig tidigare varit så fri att följa den maximala avkastningens princip och profiten har lösgjort sig från plikten i en utsträckning som aldrig förr.

Redan Adam Smith, marknadsekonominns chefsteoretiker, varnade för att den oreglerade marknaden förintar sociala band mellan människor. Plikter uttrycker visserligen människors beroende av varandra, men de knyter också människor samman och skapar sammanhang i deras liv. Ett sammanhang som för många människor i dagens samhälle är svårt att se.

”Det är inte lätt att vara människa men ännu svårare att vara invandrare.” säger en av berättarna i ”Med rötter i fjärran land”. Jo, så har det nog alltid varit och mot bakgrund av tidens tendenser har det inte blivit lättare. Bristen på sammanhang i tillvaron som länge betraktats som en ohälsfaktor i människors liv, blir än tydligare för flyktingen och invandraren som genom migrationen lämnat stora delar av ett sammanhang och sedan försöker få ordning på tillvaron i ett annat land. Det handlar om att jämka samman det självklara man bär med sig med det främmande man möter. I vilken utsträckning man sedan blir en integrerad del av det nya samhället har att göra med det bemötande man får.

Betraktas man som en av ’dom’ blir vägen dit lång och svår och kanske när man aldrig fram utan väljer att leva i en enklavkultur.

Bemöts man i stället som en individ, med intresse för det bagage av kunskaper och erfarenheter som man bär med sig, blir vägen lättare att vandra.

• **Projektet**

Bakgrund och sammanhang

I slutet av 90-talet och i början av det nya århundradet ingicks överenskommelser på nationell nivå med avsikt att påverka det lokala flyktingmottagandet och utvecklingen av insatser för dem som fått uppehållstillstånd. Målsättningen var att övergå från kollektivt till individuellt perspektiv på flyktingen/invandraren. Syftet var dels att främja integration, dels att involverade myndigheter genom ett samordnat arbete skulle bli effektivare.

Intentionerna i överenskommelsen är de bästa. Medvetenheten om bristerna i introduktionen av flyktingar och andra invandrare är tydlig. Några är bristande hänsyn till individens 'bagage' i form av upplevelser, erfarenheter och utbildning, planering över huvudet på personen i fråga samt bristande samverkan mellan myndigheter och förvaltningar involverade i handlingsplaners genomförande.

Regeringens proposition, 1997/98:16, "Sverige, framtiden och mångfalden", Regeringens skrivelser "En nationell handlingsplan mot rasism, främlingsfientlighet, homofobi och diskriminering", 2000/2001:59, samt "Integrationspolitik för 2000-talet", 2001/02:129 kom att påverka ställningstaganden som Kristina Warming (KW) gjorde i sitt arbete.

Integration – vad hindrar och vad befrämjar?

I maj 2001 informerade KW om hur man lokalt kunde ta sig an uppdraget så som det beskrevs i den nationella överenskommelsen vid en sammankomst om flyktingmottagande i Eslöv. Där är invandrare inget nytt fenomen. Integrations- och mångfaldsfrågor har länge varit 'på tapeten'. I det invandrarpolitiska handlingsprogrammet från 1995 fanns många integrationsfrämjande insatser med. Synsättet verkar dock mer kollektivt än individuellt och det finns en underton av 'vi och dom', där det är 'vi' som bestämmer vad som skall göras och hur. När tänkesätt väl är etablerade, tar det tid att förändra dem. Det gäller också 'vi och dom'-tänkandet som föreföll vara resultatet av kombinationen kulturfundamentalistiska tankegångar, Ny demokratis framfart, lågkonjunktur med hög arbetslöshet och den största flyktingströmmen någonsin.

2000 gjorde KW en kartläggning av Integration och mångfald för Barn- och utbildningsförvaltningen. KW konstaterade i rapporten bl a att det för många återstår att upptäcka att världen är i Eslöv, här och nu, och att den är vår framtid hur vi än ser på det. Strategier saknas för personalförsörjning med mångfaldsförtecken och för föräldrasamverkan. Medvetenhet finns om att skolan måste utveckla arbetsformer och metoder för att främja integration. De som varit tveksamma till sin egen medverkan har också tyckt sig sakna kunskaper. Många av rapportens förslag och idéer för att underlätta integration är de samma som kommit fram under detta ERF-projekt.

Rapporten redovisade integrationsarbete som redan pågick och vilka lokala resurser som skulle kunna utnyttjas framgent. Den vittnar också om ett individuellt och interkulturellt synsätt präglad av ömsesidighet. Medvetenheten om var man själv står i betydelsen vilka värderingar man kan kompromissa med och vad som inte är förhandlingsbart, tillsammans med en lyhördhet för den andre, möjliggör djupare kunskaper och insikter om varandra. Det finns mycket att hämta av erfarenheter och kunskaper hos redan anställda i organisationen och hos elevers föräldrar.

I kommunens Mångfaldspolicy från 2005 sägs bl a att kreativitet frodas genom mångfald, att kommunens service gentemot invånarna får en högre kvalitet med en personalsammansättning som speglar samhället, att mångfald skapar ökad dynamik och att heterogena grupper främjar dynamiska lösningar.

Vilja och engagemang – flera eldsjälar

De flesta som deltagit i projektet har antingen lång erfarenhet av arbete med flyktingar och andra invandrare eller har själv sådan bakgrund. Det finns förståelse för att det tar tid att få saker på plats i den nya tillvaron. En allmän erfarenhet efter många år tillsammans med människor med ursprung i andra kulturer är att det är mer som förenar än som skiljer oss åt. Kulturskillnader handlar ofta om landsbygds- respektive storstadsperspektiv.

Verksamheter som deltagit i projektet

Eslövs kommun, förvaltningar

Arbete och försörjning

Vid denna förvaltning har huvudsakligen förvaltningschef Lars Anderson, projektsekreterare Dugagjin "Dugan" Delija, projektledare Gitte Forstenberg, utbildare Per-Olof Persson och flyktingsamordnare Jasmin Safic varit engagerade i ERF-projektet. Lars, Gitte och Jasmin fanns med under förberedelsen inför detta. De fann projektet intressant eftersom det skulle kunna innebära ökade möjligheter till samverkan och samordnat flyktningmottagande. Det var Lars som rekommenderade projektet

till övriga inblandade förvaltningar och förmedlade kontakten till dessa.

Vid en nationell jämförelse visar Eslöv mycket goda resultat vad gäller flyktingars och andra invandrares etablering på arbetsmarknaden.

Barn och familj

Från denna förvaltning har antalet personer blivit fler under projektets gång. En handfull var med från början, en fick arbete på annan ort men flera har alltså tillkommit och i olika omfattning deltagit i seminarier, gruppdiskussioner och enskilda samtal. Jonny Patrons verksamhet har jag följt kontinuerligt, se "Jonny och pojkarna" nedan.

Personer som deltagit är:

Anette Alvarsson, familjeteamet, Mats Andreasson, fritidsledare, Bertil Gustavsson, familjeteamet, Afrah Hussein Omer, ungdomsassistent, Kerstin Jacobsson, fritidsassistent, Cecilia Levin, skolkurator, Lena Narling, rektor, Agneta Nilsson, samordnare förskola, Dan Ottosson, fältsekreterare, Jonny Patron, ungdomsassistent, Mijo Tomasevic, rektor, Violeta Trivic, tolkförmedlingen, Marcus Persson, fritidsledare och Inga-Lill Wallin, förberedelseklasslärare.

Gymnasie- och vuxenutbildning

Ingrid Hägerklint, rektor för vuxenutbildningen, som omfattar Sfi (Svenska för invandrare), Komvux, Grundvux och Särvux, Laila Grönvall, sfi-samordnare och lärare, Eva Thors, sfi-lärare, Marie Åberg, sfi-lärare, Anita Pettersson, gymnasielärare i matematik.

Eslövs Sfi-undervisning uppvisar mycket goda resultat. Vid jämförelse med andra kommuner är det år efter år betydligt större andel av eleverna som klarar det nationella provet. (1 september 2004 70% jämfört med riksgenomsnittets 32).

Vård och omsorgsförvaltningen

Kristina Warming är folkhälsosamordnare på Vård och omsorgsförvaltningen med ett kommunövergripande ansvar för folkhälsoarbete. Hon har även uppdraget att vara samordnare i det lokala BRÅ.

Kultur och fritid

Jessica Jarl, fritidsassistent och Ralph Svensson, fritidsledare. Gruppdiskussioner med ungdomar har hållits i Ungdomens hus.

Kommunledningskontoret

Josefin Brumme, personalsekreterare och projektledare. Josefin var med från början men fick annan tjänst och Pelle Johansson övertog hennes. Tjänsten innebär arbete med mångfaldsplan och policy, jämställdhet, friskvård, arbetsmiljöarbete (reviderar dokument och arbetar fram nya.)

Övriga deltagare

Svenska kyrkan

Diakon Iréne Gunnehill. Hennes verksamhet har jag kunnat följa kontinuerligt genom de reflektioner som hon skickat varje vecka. Den redovisas separat, se nedan.

ebo (Eslövs bostadsaktiebolag)

Jessica Hall Galbe är kundvärd på ebo.

Polisen i Eslöv

Anders Hansson, polisinspektör.

Försäkringskassan

Jennie Weder, arbetsterapeut.

Deltagare på ideell basis

Bonaventure Ndikumana, Mirjana Necevska, Hajrija Nisic, Tünde Toth.

Projektets genomförande

Samtal, diskussioner, seminarier

Inledningsvis intervjusamtal med deltagarna. Fem diskussionsgrupper bildades under hösten; Arbete och praktik, Ungdom, Sfi, Barn, familj och skola samt Ungdomens hus. Två större seminarier hölls också under hösten, två under våren.

I Arbete och praktikgruppen ingick från början två personer från Arbete och försörjning, en praktikant (flykting), en studerande (flykting) och en från kommunledningskontoret. En rektor för en högstadieskola och en socionomstuderande (invandrare) har tillkommit. Åtta gruppmöten har hållits.

I diskussionsgruppen Ungdom deltog fem personer från Barn och familj (två från början), en från Arbete och försörjning, en kundvärd från kommunens bostadsföretag, en polis och en diakon. Sju möten.

Från Sfi – Svenska för invandrare – deltog en rektor och två lärare. Där ingick också en gymnasielärare och en person, med flyktingbakgrund, från Arbete och försörjning. Fem möten har hållits.

Gruppen Barn, familj och skola bestod av en förberedelseklasslärare, en samordnare på förskola, kommunens hälsosamordnare, en diakon (också i Ungdomsgruppen) och en skolkurator (ny). En från försäkringskassan blev långtidssjukskriven, en psykoterapeut har flyttat. Två möten.

På Ungdomens hus har åtta gruppdiskussioner förekommit med totalt ett tiotal ungdomar.

Höstens och vinterns reflektioner, samtal, gruppmöten och seminarier visade att problem förekommer på flera områden som mer eller mindre hänger samman. Det gäller information, språk, arbete samt barns och ungdomars skola och fritid. Viktiga redskap för att få tillgång till information är språk, arbete och personliga relationer. "Man lär sig inte koden om man inte lär känna den som har nyckeln till den."

Det som brister eller på annat sätt utgör problem, utgör samtidigt hinder för integration. Under diskussionerna hittills har flera förslag kommit på insatser som skulle kunna göras för att avhjälpa åtminstone en del brister och därmed också främja integration. Bland dessa kan nämnas föräldragrupper, fler män med invandrarbakgrund på skolorna samt fritidsverksamhet präglad av kontinuitet och regelbundenhet.

Med syfte att få idéer och inspiration för att bilda föräldragrupper, besökte sex projektdeltagare Pilevallskolan i Trelleborg, där projektet "Välkomsten" pågår. Huvudmålet för detta är att stärka nyanlända föräldrar i sin roll som fostrare för att trygga barnens uppväxt och framtid i det nya landet. (se bilaga 1)

Samarbete mellan Arbete och försörjning och Norrevångsskolan har inletts. Målet är att skapa praktikplatser för invandrare som på så sätt kan vara ett stöd för eleverna samtidigt som de har möjlighet att praktisera svenska.

Ett problemområde som tidigt identifierades var information till nyanlända. Under våren har därför Sfi-läraren Eva Thors utifrån samtal och diskussioner med sina elever arbetat fram ett samhällskunskapshäfte som skall användas i undervisningen.

Integration – vad hindrar och vad befrämjar?

Samsyn och helikopterperspektiv på kommunens verksamheter har efterlysts. Det behövs samarbete och/eller nätverk för att synliggöra målkonflikter i olika handlingsplaner. En samsyn på dessa handlingsplaner är nödvändig för att förverkliga en introduktions-/integrationsplan.

Medan höstens första seminarium i huvudsak ägnades åt att identifiera problem, koncentrerades diskussionerna under vårens sista seminarium på lösningar. Som diskussionsunderlag användes sammanfattning av vad som dittills diskuterats i de olika grupperna (se bilaga 2) samt noteringar från besöket i Trelleborg.

Ur anteckningarna från seminariet:

- *Information så tidigt som möjligt. Den behövs för alla, men kan se olika ut beroende på bakgrund. Allting handlar om att fånga människan innan hon blir negativt inställd till sitt nya hemland.*
- *Koppling till och engagemang från ledningen i kommunen. Hur fångar vi deras uppmärksamhet när endast de kortsiktiga målen är intressanta?*
- *Eldsjälar krävs, men det behövs också engagemang från många, många andra.*
- *Arbetet med föräldragrupper bör börja så snart som möjligt. De kan se olika ut beroende på vad man fokuserar på; förskolebarn, föräldrars delaktighet i barnens skolgång, tonåringar etc. Behov finns av alla sorter, och det finns olika modeller att välja mellan. (Noteringarna i sin helhet finns i bilaga 3)*

Två personer vars arbete jag följt kontinuerligt och som ger en mångsidig/nyanserad bild av problem och möjligheter som erfarenheterna pekat på, är Iréne Gunnehill och Jonny Patron.

Diakon Iréne Gunnehill

”Jag inser att nästan alla mina reflektioner baseras på möten med enskilda personer, för i mitt arbete är det, tack och lov, inte så mycket kategoritänkande.”

”En av mina viktigaste uppgifter som diakon är att försöka arrangera mötesplatser. Kan jag underlätta för och hjälpa människor att mötas, är det nog det bästa jag kan göra för integrering.”

”Misstänksamhet mot det som är okänt och de som är okända möter vi ofta i församlingen... Jag tror att modellen med kontaktfamiljer skulle kunna vara en möjlighet för församlingen.”

Iréne Gunnehill är diakon i Svenska kyrkan i Eslöv sedan 2002. Det diakonala uppdraget innebär att på olika sätt stötta människor i utsatta livssituationer. Huvudinriktningen i Irénes tjänst är barn, ungdom och familj. Arbetet innebär möten med enskilda personer och det gör ett individuellt synsätt mer eller mindre självklart.

En förmiddag i veckan är Iréne på Norrevångsskolan, där hon fungerar som vuxen samtalspartner för elever i korridorer och på caféet. Många av barnen på skolan har utländsk bakgrund, och det är dem hon talar mest med. En eftermiddag varannan vecka träffades stödgruppen för kvinnor med utländsk bakgrund (nu nedlagd). I hennes uppgifter ingår också att hjälpa till att integrera inhemska församlingsmedlemmar med dem som har annat ursprung. Iréne har i sitt arbete kontakt med många enskilda människor, varav en del har utländskt ursprung.

Iréne har varje arbetsvecka skrivit ner sina reflektioner kring integration. Det har handlat om möten med barn och ungdomar i skolan samt med vuxna som sökt hennes stöd och hjälp eller 'bara' en pratstund. Iréne har också refererat och reflekterat över artiklar med anknytning till integration. Dessa redovisas under "Integrationsplattformar –varma platser där relationer kan utvecklas" och "Dialog". Andra reflektioner finns under "Händelser under året" och "Organisationsförändringar". Iréne har deltagit i

diskussionsgrupperna Barn, familj och skola samt i Ungdomsgruppen.

Skolan

”Ingen tycker om mig i den svenska klassen. Jag har inga kompisar. Jag är helt ensam. Hemma är jag en prinsessa. Alla tycker om mig och jag är aldrig ensam. Jag vill flytta hem till Irak, men det vill inte pappa.”

Flickan har varit i hemlandet under sommaren och känt sig uppskattad. I skolan har hon ingen status och kan inte hantera att inte bli sedd. Hon vet helt enkelt inte hur man gör. Jargongen i skolan är rå och de flesta ungdomarna har antagligen en helt annan syn på och relation till sin familj än vad den här flickan har. Hur åstadkommer man integration?

En pojke i nian har Iréne känt sedan hon hade honom som elev när han just kommit som flykting. Han har strulat en hel del, men när han möter I. är det varje gång samma varma omfamning. Boken han fick av henne då, har han fortfarande i skåpet. För honom är Iréne en vuxen att tala med, någon som ser honom och som lyssnar.

Ibland är det mycket stress och irritation i korridorerna och slagsmålen ligger på lut hela tiden. Killar skulle behöva hjälp med att uttrycka vad de känner på andra sätt än med knuffar och miner när de inte har så många gemensamma ord att använda.

Flera pojkar har börjat strula. De uppträder som kungar, tar plats och uppfyller minst en hel trappa. Ändå är de 'goa' och charmiga. Iréne menar att det behövs fler män med invandrarbakgrund i skolan, vilket hon tror skulle befrämja integrationen. Det betyder något att vuxna i skolan etablerar goda relationer med ungdomarna och sedan också finns utanför skolan på deras fritid.

En muslimsk flicka frågade vad Irénes diakonemblem betydde, vilket blev inledningen till ett samtal. ”Den unga flickans muslimska tro och min kristna tro tycktes ligga så oerhört nära varandra, och därigenom kom vi två också nära varandra.” Tron

som förenar, som en livsviktig dimension i livet. "Vi har ju samme Gud."

En annan flicka höll på med ett arbete i religionskunskapen och ville ställa några frågor som ledde till ett mera personligt samtal. "Vi var rörande överens om att det viktigaste i våra religioner var att älska gud och sin medmänniska (och sig själv inte att förglömma). Det är när vi människor inte älskar som problem, konflikter och krig uppstår. Det är människor som orsakar det onda – varken Gud eller religionerna."

En muslimsk pojke var till en början ganska hånfull mot Iréne, som lät 'påhoppnen' ebba ut. Så småningom hälsade han med allt gladare ton och medgav att han alltid varit livrädd för präster. Han trodde först att Iréne var präst. När rädslan var övervunnen kunde en relation så smått etableras.

"...i mötet mellan människor smälter våra föreställningar och fördomar om varandra bort. Men då skall det vara ett verkligt *möte*".

Det diakonala uppdraget i övrigt

Människor som på olika sätt befinner sig i nödsituationer kan vända sig till kyrkan för att om möjligt få hjälp. Det förs inga journaler och sekretess råder. Iréne är ingen myndighetsperson, och i och med att kyrkan skilts från staten gäller inte anmälningsplikt för sådant som kommunala och statliga myndigheter måste anmäla. Det är i många situationer en fördel och kyrkan har här en viktig funktion att fylla.

Jonny och pojkarna

"Det bästa är att jag haft invandrarpojkarna hemma."

Jonny Patron är ungdomsassistent och fungerar som extrapappa/storebror åt ett tjugotal pojkar. De disponerar

källarlokalerna i samma hus som Arbete och försörjning, Familjeteamet och Arbetsförmedlingen. Lokalerna utgör en frizon, där ingen grupp kan ta över och alla kan känna sig trygga. Där finns pingisbord, två internetdatorer, TV och möjligheter att ta sig en fika. Pojkarna får komma och gå som de vill, och de kan ringa Jonny när som helst på dygnet.

Jonny följer med dem överallt, även på disco, och ser till att de inte ställer till med ofog. Några är han kontaktperson för, för andra är han 'bara' en vuxen som lyssnar. Han samarbetar med Afrah Hussein Omer, Dugan Delija och Dan Ottosson. Jonny har deltagit i Ungdomsgruppens diskussioner som hållits i hans lokaler.

Målgrupp

”Man vill bli älskad
i brist därpå beundrad
i brist därpå fruktad
i brist därpå avskydd och föraktad
Man vill inge människorna någon slags känsla.
Själens ryser för tomrummet och vill ha kontakt
till vad pris som helst.”

Hjalmar Söderberg

Pojkar mellan tolv och tjugo år, varav de flesta på gymnasiet. De är pojkar i den så kallade riskzonen, som socialförvaltningen placerat hos Jonny. Antalet varierar mellan ca femton och tjugo. Jonny följer dem i regel från högstadiet. Andra har gått i högstadiet på Hassela, som släpper dem när de skall upp i gymnasiet. De har hamnat på Hassela när det absolut inte fungerat i skolan.

Det handlar om ungdomar som inte litar på vuxna och inte har någon riktig trygghet. Samtidigt vill de ha någon vuxen för sig själv att tala med och som lyssnar på dem. Ofta är de hårt hållna hemma och kan inte tala med sina föräldrar om konfliktladdade områden. Föräldrarnas rädsla för det svenska tvingar barnen att ljuga sig till fristunder. Även om föräldrarna får stöd, kan de inte stötta barnen i

det svenska, som de ofta känner till i mindre utsträckning än vad barnen gör.

Flera har kommit till Sverige med falska pass, där namn och ålder inte är de verkliga. Det blir inte lätt att hålla en rak linje när den officiella identiteten bygger på lögn. De kommer från all världens oroshärdar, men också 'vanliga' svenska pojkar finns i gruppen. Under det år som jag följt verksamheten fanns pojkar från Armenien, Chile, Iran, Kosovo, Kurdistan, Sverige, Thailand och Tjetjenien.

"Hur många bilar måste jag ta för att få vara med i er grupp?" Det är populärt att vara med i Jonnys grupp och kompisar är välkomna utan att kvalificera sig genom brott eller annat ofog.

Det förekommer inga problem inom gruppen, där de stora tar hand om de små. Jonny tar ofta med dem hem, där de alltid är väldigt trevliga gentemot Jonnys fru. De är väluppfostrade, tar i hand och hälsar alltid artigt när jag träffat dem.

Många av dem har av olika skäl svårt att hänga med i skolan. Bristande språkkunskaper är ett, särskilt för dem som var i tolvårsåldern eller mer då de kom till Sverige. Förutom svenskan blir engelskan för många ett nytt språk, eftersom man i deras hemländer inte läser engelska förrän i gymnasiet. Ofta räcker orden helt enkelt inte till, och kan man inte lysa i skolan visar man styrka genom att slåss.

De som bråkar mest får också mest uppmärksamhet. Lärare behöver en annan typ av kompetens för att hantera 'strulpellar' som frågar sig vad de behöver göra för att bli sedda. Det tar alltför lång tid innan något sker i skolan när en elev inte sköter sig. Egentligen skulle man dra in studiebidraget om de har ogiltigt frånvaro.

Många tycker det är skämmigt att tala inför folk och andra uppgifter där de kan göra bort sig. Någon annan skall helst fixa, men man visar sig när belöningen kommer. Osäkerheten tar sig olika uttryck från hjälplöshet till aggression. De har ingen helhet, de kan lite om vissa områden medan andra är som vita fålt.

För några är fastan ett bekymmer eftersom de då inte får äta efter klockan fyra på morgonen och inte duscha efter gymnastiken. Alla har inte datorer hemma och smiter från lektioner där internet används. De som har sitter på internet halva natten. Få har koll på schemat och gymnasieskolan blir som en lång fritidsgårdsvistelse. Efter ett år på IV-programmet är de ofta lika långt efter som förut. Alla har dessutom mer eller mindre trassliga hemförhållanden och en del har blivit slagna mycket. Man kan inte diskutera med föräldrarna utan gör som man blir tillsagd.

Hot om våld förekommer när det blir bråk hemma. Med alla sanktioner påkopplade finns inga förluster kvar och då spelar det ingen roll hur man betar sig. Med både utgångsförbud och ekonomiska sanktioner återstår bara fysiskt våld. Kommer man dit alltför ofta, förlorar man all kontroll. Problemen är ännu värre för tjejerna som mejlar till BRIS och skriver av sig på nätet. För många funkar det dåligt hemma. Föräldrar tappar greppet om sina barn. Men det finns förstås undantag. En pojke har tagit hand om sin gamla sjuka pappa sedan han gick i sexan, mamma är död. En annan tar hand om sin mamma.

Medan många mera lyckligt lottade skolkamrater reser på semester under loven eller gör annat som kostar pengar, har flera av dessa ägnat sig åt bilstölder, skadegörelse och misshandel. Då har de i alla fall varit lite i farten.

Blir de inte bjudna på en fest går de dit och fördärvar och blir ännu mindre välkomna i fortsättningen. Det blir en ond cirkel. De är inte bra på det sociala samspelet och de svenska ungdomarna vet inte hur de skall bemöta invandrarungdomarna.

De är lättprovocerade, förstår ofta inte situationen, förstår inte vad de gjort för fel. Det är känsligt att göra bort sig, allt är skämmigt. Det finns många som har det på liknande sätt men de märks inte när de inte är utagerande.

Svenska föräldrar är duktiga på att söka hjälp för sina barn medan invandrarföräldrar vill ha pengar i stället. Man gömmer undan det barn man har problem med liksom man gör med handikappade barn. Det är en skam. En annan orsak kan vara att de inte har

motsvarande möjligheter i sina hemländer och inte vet att de finns här.

Brott och straff saknar samband för många som varit i klammeri med rättvisan. Tingsrätten kallas för riksbingot. Upphållstillstånd eller inte uppfattas som rena bingolottot.

Det är viktigt med flickor, det är ett sätt att få bekräftelse på att man duger. Flickor blir viktigare än framtid och skola men pojkarna behärskar ofta dessa relationer dåligt. Efteråt betraktar de tjejerna som horor. Helst skall det vara svenska flickor eftersom det lätt kan bli strul med en invandrarflicka som har fem bröder. De flickor som de får tag i söker också bekräftelse, de är inga genomsnittstjejer. När det blir dags att bilda familj duger inte dessa längre, då är det en flicka från hemlandet som gäller.

Ungdomarnas framtid blir också tuff. Det är inte lätt att få jobb när man strulat så länge. Några talar om att bli maffiakungar, utan att tänka på att de då inte längre kan vara kompisar med varandra.

Deras kontaktnät är stort och sms och internet är viktiga redskap. Inför en fotbollsmatch visste 'alla' att det skulle komma huliganer från Helsingborg och det skulle bli 'slagge', men varken fältarna eller polisen kände till det.

Av de tio pojkar som J. är kontaktperson för nu har ingen strulat. Av dem som lämnat har en blivit anmäld. Ingen har skickats till behandlingshem.

Målsättning

Målsättningen är att få dem att komma till insikt om sådant som är positivt för deras framtid. En menade att är man snäll mot lärarna är de snälla mot en själv. "Tror jag att en lärare inte gillar mej blir jag jobbig och tror de är rasister."

En pojke berättar om sitt praktikarbete. Pappa tycker att han skall gå terminen ut i skolan och sedan börja arbeta. "Då kan jag flytta

hemifrån, men jag måste ha struktur. Vill man något får man göra uppoffringar, jobba för det.”

Strategier

”Om jag vill lyckas med
att föra en människa mot ett
bestämt mål
måste jag först finna henne
där hon är
och börja just där:

Den som inte kan det
lurar sig själv
när hon tror att hon kan
hjälpa andra

För att hjälpa någon
måste jag visserligen förstå
mer än vad hon gör
men först och främst
förstå det hon förstår

Om jag inte kan det
så hjälper det inte att jag
kan och vet mer:

Vill jag ändå visa hur mycket jag kan
så beror det på att jag är fåfång
och högmodig
och egentligen vill bli beundrad av den andra
istället för att hjälpa henne

All äkta hjälpsamhet
börjar med ödmjukhet inför den
jag vill hjälpa
och därmed måste jag förstå
att detta med att hjälpa
inte är att vilja härska
utan att vilja tjäna.

Kan jag inte detta
så kan jag inte heller hjälpa någon.”

Søren Kierkegaard

Om man inte möter dom där dom är får man inte tag i dom. När de spelar ett destruktivt dataspel, lär sig Jonny detta för att få argument. Man måste arbeta med ungdomarna och vara med när de spelar data och pingis. Sitter man på kontoret och inte håller efter dom tar de över. Slår sönder pingisracketar och biljardköer. När vuxna är med behandlas saker bättre. Konsten är att få ungdomarna att komma när det är något de inte vill göra, typ lyssna på någon som berättar om knark.

Relationen

Relationen till ungdomarna måste bygga på tillit och förtroende. Det finns ingen genväg till de här ungdomarna. Det spelar ingen roll hur många kurser man gått på.

Det gäller att skapa en relation som är så trygg att pojkarna vågar göra bort sig samtidigt som den tål att Jonny retas med dem.

Jonny kallar dem 'blattar', på så vis tränas de i att inte reagera direkt med smockan när de blir kallade så ute på stan eller i skolan. Begreppet 'blatte' förändras på så vis att det inte blir vad som sägs som är avgörande utan hur det används. Pojkarna måste då tänka efter hur det skall tolkas, innan de reagerar. Ofta hinner de då besinna sig och smockan blir så att säga hängande i luften.

”Jag ljuger inte för dom, då ljuger inte dom för mej. De är vana sedan barnsben att ljuga p g a bidragsfusk.”

Alla barn har behov av vuxenkontakt, en 'sponsor'. Jonny fungerar både som förälder och storebror för pojkarna. Det är viktigt att de får komma och gå som de vill och att förhållandet mellan dem och

Jonny är förtroendefullt. "De lånar mitt minutenkort, alla 'blattarna', och de missbrukar det inte."

Avgörande är att lära känna varandra, sedan spelar det mindre roll vad man gör. Det är tiden som man är tillsammans som är viktigast. Genom att ge dem exempel på olika sätt att bete sig illa och ställa frågan om samma uppförande varit gångbart i hemkulturen, kan en diskussion inledas. Varför är det inte självklart att man gör som hemma?

En pappa sitter i fängelse och honom besöker Jonny ibland tillsammans med pojken.

Diskussioner förekommer varje dag, roligt och givande även om deras kvinnsyn gör en ledsen.

Tillgängligheten

Man kan hålla gruppen gående genom att vara tillgänglig. Det är inte frågan om vad man kan, utan att man finns där. Jonny har alltid mobiltelefonen påslagen, dygnet runt. Pojkarna kan ringa när som helst. Han följer med dem överallt och nya undrar ibland över detta. Nyligen ville en av dem att Jonny skulle följa med och fika tillsammans med hans nya flickvän, som tyckte det var lite konstigt att pojkvännen kom med sin kontaktperson.

Mobiltelefonen ringer ofta. Det kan vara allt från orolig mamma till pojke som vill bli hämtad eftersom han missat bussen. Småpojkar ringer mycket, men det är bättre att de håller till i lokalerna än att de hänger med de andra på stan.

Pojkarna vill göra saker där man är ensam med Jonny och kan ta det lite lugnt. De tycker om att bowla, fiska, bada och spela dataspel.

Som kontaktperson skall man träffa sin 'klient' en timme i veckan. Det är vad man har betalt för. Men behovet kanske inte finns just då, därför är Jonny tillgänglig hela tiden. Pojkarna hör av sig även under helgen. Det förekommer mycket familjebråk och barnen vill ibland inte gå hem.

En tolvåring vill inte vara hemma under helgen utan vara hos Jonny i stället. Det händer ganska ofta. Just den här helgen får han och två andra följa med och titta på isshow. Bäst tyckte de om de riktigt små flickorna som var så söta i sina dräkter.

”Det blir svårt om jag inte får blanda jobb och privatliv. Hinner inte ägna så mycket tid åt varje barn. Man måste ha ensamtid med var och en. Man måste leva med dem om man skall kunna förebygga. Kuratorn sitter på sitt rum på arbetstid.”

Förebild

Jonny varken röker eller dricker. Han måste alltid kunna hämta såväl sina egna barn som pojkarna.

Lita på

Pojkarna kan lita på Jonny. Han följer reglerna stenhårt, de testar hela tiden och det måste hålla i varje situation. De måste kunna lita på folk. Går inte det försöker de 'blåsa' dem.

Strategi för förändring

Man måste se bakom fasaden, de är trevliga ungdomar.

Genom exempel på ungdomar som har bra betyg och fått nytta av det, försöker Jonny få dem att tänka på framtiden.

En pojke hade krockat en stulen bil och kom med sin pappa till Jonny, som berättade om konsekvenserna av olika handlingsalternativ. Smiter du, kan detta hända, anmäler du dig själv, blir det en straffpåföljd som i längden ändå är att föredra. Jonny hjälper på så sätt till med valet, som blir pojkens eget.

En pojke har under flera år 'suttit av' skolan. Föräldrarna är måna om pojken och att han klarar skolan med godkända betyg. Under

Integration – vad hindrar och vad befrämjar?

våren har han två dagar i veckan varit hos Jonny mot att han skött skolarbetet. Det innebar också täta träffar med kurator och mentor. Målsättningen var att 'starta motorn'. Han och Jonny har slagit vad om godkända betyg. De måste ha en morot som de gillar. För pojken har det varit en lättnad att få försöka komma igång. Det har tagit lång tid för skolan att reagera.

Pojken har sovit över hemma hos Jonny och det funkade bra. Bra att se hur det sociala samspelet fungerar. Jonnys småflikor är ganska vilda och tar för sig. En annan av pojkarna var ofta hemma hos Jonnys familj och han älskade barnen och de honom.

Man måste diskutera när man är vänner, och tänka på var de kommer ifrån. Man måste resonera hur man skall göra för att det skall fungera för alla, så att man inte kör över någon. Två pojkar spelar dataspel som gör att de måste samarbeta. Då kanske de kan samarbeta om annat också.

Dugan har en strategi som kräver eftertanke hos ungdomar så de får klart för sig var de står och vart de vill. De får som hemuppgift att skriva ner vad de gjort de senaste sex månaderna, inklusive rån och misshandel. Varför begick de dessa brott? Vad vill de göra de närmaste sex månaderna? I fall där hela familjen är tungt brottsligt belastad, måste man göra något åt föräldrar och syskon också.

Jonny har som förslag att köpa något till verksamheten på avbetalning så pojkarna lär sig hur det fungerar och hur mycket dyrare det blir. Det blir ett sätt att få kunskap om vuxenlivet. Kunskap som deras föräldrar ofta inte kan bibringa dem eftersom de ju inte heller vet hur allt fungerar i Sverige.

Man måste förklara och förklara och konkret visa vad som händer. Förvirring och brist på sammanhang är tydlig hos flera och de får inte mycket hjälp hemifrån att förstå det svenska samhället. En pojke skall ha papper för att få legitimation. Han vet inte hur och varför han skall fixa personbevis, foto etc. Hela skollovet har gått utan att han tagit itu med det. Det är svårt att ta tag i saker när man inte vet hur man skall göra och varför. Då är det bra att kunna fråga någon man inte är rädd att göra bort sig inför. Jonny får många frågor om till synes självklara saker. Några månader senare är det

ansökan om körkortstillstånd som samme pojke vill ha hjälp med att fylla i.

Man får inte måla in dessa ungdomar i ett hörn, där de känner sig pressade och enda vägen ut blir genom att slå sig fram. Det handlar inte om att sätta gränser utan snarare om att visa på var och hur dörrarna till ett bättre liv ser ut.

Händelser under året

Ett litet axplock som kommit till min kännedom

Lokalt

Vandaliseringen och det oprovocerade våldet väcker oro och får mycket uppmärksamhet i tidningarna.

Den 29 april tar Dugan Delija och Jonny Patron en kvällspromenad genom staden tillsammans med kommunstyrelsens ordförande Cecilia Lind. Syftet var att visa henne att ungdomarna också kan vara artiga och trevliga och att resurser och närkontakt är lönsamt i längden. De hade blivit mycket väl bemötta av alla ungdomarna.

Sommarjobb ordnas för ungdomar för vilka det är nästan omöjligt att själv fixa det. Det slår väl ut, och flera ska få fortsätta arbeta och tjäna lite pengar några timmar i veckan under läsåret mot att de sköter skolarbetet. Alla förvaltningar är involverade på något sätt.

Omorganisation pågår inom flera förvaltningar.

En kurdisk familj skulle ha avisats under våren 2004, men då föräldrarna gick under jorden fick barnen stanna. Hela familjen fick sedan uppehållstillstånd. Innan detta hänt, beskriver Iréne ett av barnen som knappast kontaktbar. Under alla år i 'branschen' har hon inte träffat något barn som sett ut att må så dåligt. Brodern

vände sin frustration och oro utåt. Sedan ansökan beviljats vaknade systemen till liv medan pojken blev ännu jobbigare. Det tar tid att repa sig efter lång tid av ovisshet. Har barnen förlåtit sina föräldrar som lämnade dem och gick under jorden? Kommer familjen att få det psykologiska stöd som de förmodligen behöver?

”Leva tillsammans på en levande jord” var temat för FN-dagens gudstjänst. Tio personer med utländsk bakgrund medverkade. Den yngsta 10 år, den äldsta 85, två tonåringar. Församlingen verkade berörd och lyssnade med andäktigt tystnad till de olika rösterna.

Regionalt

Flera från kommunen lyssnade på ”Sharaf hjältar” som Landstinget bjudit in för att tala om hedersrelaterat våld. De kommer från Fryshuset i Stockholm, där de leder killgrupper med syfte att medvetandegöra orättvisor mellan könen och ’hederns’ roll i dessa.

”Terrafem” är en kvinnoorganisation som arbetar för kvinnor och flickor med utländsk härkomst. Man arbetar med forumteater för att ta upp sociala problem. Ett tjejhus för unga kvinnor som utsätts för eller riskerar våld i någon form har öppnats i Malmö.

Nationellt - det stora påskuppropet

De apatiska flyktingbarnen har figurerat i media och ärkebiskopen skrev vid jultid ett brev till regeringen med vädjan om en humanare behandling av barnen i de asylsökande familjerna. Sveriges kristna råd uppmanade sedan kyrkor och församlingar att vara med om det stora påskuppropet. ”Det handlar om att vi utifrån vår kristna människosyn inte stillatigande kan acceptera att innehållet i asylbegreppet urholkats och att vi inte framstår som ett land drivet av humanitära skäl i vårt bemötande av människor som kommer hit.”

Organisationsförändringar

Organisationsförändringar görs med de bästa avsikter, men resultatet beror inte bara på målsättning, metoder och struktur, utan också på hur förändringsprocessen går till.

I diskussioner kring vilka metoder och vilken struktur som bäst främjar verksamhetens målsättning, ingår med nödvändighet ekonomiska hänsynstaganden. Frågan är om dessa är kortsiktiga eller långsiktiga. Ofta innebär kortsiktiga besparingar ökade kostnader på lång sikt.

Sannolikt gäller detta nedläggningen av stödgruppen för kvinnor med utländsk bakgrund som diakon Iréne Gunnehill drev tillsammans med M, anställd inom socialförvaltningen. Det var ett samarbete mellan Kyrkan och Eslövs kommun. I. och M. hade börjat planera höstens aktiviteter när beskedet kom att M. behövdes för andra uppgifter. Iréne hade också stämt träff med Västanvinden, som är Regionens verksamhet för mödrar med problem i relation till sina barn. Gruppen hade tidigare fått kvinnor därifrån. Kuratorn och sköterskan beskrev invandrarkvinnornas situation som mer isolerad och utlämnad än de svenska mammornas. På isolering får kvinnorna psykiska och sociala problem, som gör att de inte kan fungera som mammor till sina barn. Det blir bekymmer med dessa, och snart har man en multiproblemfamilj.

”Under hela hösten har det varit oklart om min kollega från socialförvaltningen skulle ha möjlighet att fortsätta som ledare för stödgruppen för kvinnor med utländsk bakgrund. Nu har det slutliga beskedet kommit. Hon får inte fortsätta. Jag har haft sporadiska kontakter med kvinnorna under hösten. Det är ingen överdrift att säga att de kvinnor vi haft i gruppen har stora alternativt jättestora problem i sina familjer.

Sensmoralen är att många kvinnor med utländsk bakgrund utgör en mycket utsatt grupp. De behöver stöd på många områden för sin integration. När det är så illa som i de båda ovanstående exemplen

förslår inte självhjälpsgruppsmodellen, men annars fyller den en riktig och viktig funktion.”

En annan fråga är vad man främst lägger vikt vid i bedömningen av hur målsättningen bäst uppnås. Metoder och strukturer som medger att man på kort sikt kvantitativt kan mäta utfallet av verksamheten, tenderar att präglas av kollektivt tänkande, medan sådana som tar större hänsyn till den enskilde brukaren medger ett individuellt synsätt. Det innebär samtidigt en mera långsiktig bedömning av personens situation och kostar förmodligen mer på kort sikt, men är lönsam i längden.

Ett exempel är individuella introduktionsplaner med flyktingens bästa i fokus. Innan man gör upp en individuell handlingsplan tillsammans med personen, tar man reda på vad som finns i bagaget i form av kunskap, erfarenheter och tankar om framtiden. Alla inblandade, såväl flyktingen som handläggarna, har ansvar för att planen följs. Introduktionsplanen ska ge flyktingen en klar bild av hur vägen till målet, genom delmål, ser ut och det egna ansvaret för detta.

Förändringsprocessen

”Vi var inte färdiga med förra omorganisationen och det gjordes ingen utvärdering av den. De håller på att bygga upp målformulering, struktur och metod, men organisationen är fortfarande otydlig. Det är lättare när organisation och struktur är tydlig och de som arbetar varit där ett tag.”

Hur förändringsprocessen går till får betydelse för hur organisationen fungerar.

Om ’fotfolket’ uppfattar att de kan vara med i den genom att delta i utvärdering av den verksamhet som pågått och lyfta fram goda erfarenheter att bygga vidare på, har processen förutsättningar att löpa smidigt. Har de däremot intrycket att utvärdering inte gjorts innan förändringar påbörjas, ligger det nära till hands att undra om det man gjort inte uppskattas. Genom att gemensamt reflektera över vad som varit och vad som kunde varit bättre, tar man med sig

erfarenheter och får kontinuitet i verksamheten. Låt helt enkelt dem det berör vara med i processen.

”Jag har egentligen ingen aning om vad som ska hända.” Organisationsförändringar tar tid och när de som arbetar i verksamheten är osäkra på vad som skall hända, påverkas arbetslusten. Man funderar mycket över om och hur arbetet kommer att påverkas.

När en fungerande verksamhet förändras för att passa in i en ny struktur, kan man undra om man ändrar för ändrandets skull. Det finns verksamheter som är beroende av att man har relativt fria händer. Om saker och ting förändras för mycket fungerar inte det flexibla. Alltför mycket struktur i sådan verksamhet är ett hinder.

”Huvudsaken är väl att det blir rätt i tankarna hos dom som bestämmer. Men det är inte bra.” Omorganisationen ser då ut att vara en skrivbordsprodukt utan förankring i verkligheten och över huvudet på folk.

Två personer som endast inledningsvis deltog i projektet, blev förflyttade till andra arbetsplatser och blev sedan långtidssjukskrivna.

Människor har behov av att vara delaktiga i beslut som berör dem själva. Det är ett allmänmänskligt behov, som är ämnet för nästa avsnitt.

Möjligheter som främjar integration

Att tillgodose allmänmänskliga behov

Allmänmänskliga behov är relaterade till människans livs- eller överlevnadsdrift. När de inte tillfredsställs i rimlig omfattning blir man frustrerad.

I korthet handlar det om *människans behov av självuppskattning, av relationer till andra människor och av ordning och sammanhang i tillvaron*. Jag vill påstå att om dessa behov är rimligt väl tillgodosedda, finns också en grund att stå på. Migration innebär alltid, mer eller mindre, att detta fundament skakas om i sina grundvalar. Emina, som kommer till tals i "Med rötter i fjärran land", säger: "Det som gör det särskilt svårt är att allt är nytt, allt förändras samtidigt, på alla plan. Man saknar det välbekanta, det självklara."

En rad andra behov hänger samman med de ovanstående, som i sin tur också är beroende av varandra. Självuppskattning, där självrespekt, självkänsla och jagkärlek ingår, beror i hög grad på omgivningens gensvar och därmed sociala relationer.

Behovet av att prestera något för att få uppskattning är ett grundläggande ego-behov som kan sätta igång vilken handling som helst eller förenas med vilket annat behov som helst. "Kan man inte lysa i skolan visar man styrka genom att slåss." Elever som av olika skäl har svårt att prestera något som ger bra betyg i skolan, får uppmärksamhet och respekt från kompisar genom att bråka.

Det är lätt att inse att behoven av prestationer och erkännande kompletteras av önskningar och handlingar som innebär statusförsvaret eller undvikande av förödmjukelser: Behovet av

okränkbarhet. Okränkbarhet är besläktat med behovet av integritet. Det baseras på stolthet och personlig känslighet och är länkat till behov av självuppskattning. Detta är i sin tur, som redan sagts men som inte nog kan understrykas, är beroende av omgivningens gensvar.

För att inte känna sig kränkt försöker man undvika att göra misstag, försvarar sitt handlande eller gör motstånd som kan vara aggressivt. Flera av Jonnys pojkar försvarar sig med att det är skämmigt att tala inför folk eller läsa högt när det egentligen är rädslan för att göra bort sig som ligger bakom. Javad säger: "Det är också jobbigt att läsa högt och att redovisa. Det är fortfarande ord som saknas för mej och jag är rädd att göra fel."

Att göra motstånd i samband med kränkning innebär att försvara sin heder genom handling. Enligt Cicero är hedern pliktens främsta drivkraft. Att fullgöra en plikt är att göra det som är hedervärt oavsett vad andra människor tänker eller tycker. Vad som är hedervärt i en kultur behöver inte vara det i en annan.

Om det är så att en mans heder i andras och egna ögon skadas av att hustrun eller dottern gör eller utsätts för något som strider mot den kulturens sociala normer, kan han se det som sin plikt att motstå kränkningen genom att göra det som normen kräver. Innebär detta våld och han gör det i ett samhälle med en kultur som inte accepterar ett sådant sätt att motstå en kränkning, betraktas handlingen som brottslig. Anser han att det är orätt att skada andra människor, kan han visa prov på civilkurage genom att vägra följa kulturens normer, även om han då riskerar att andra ser ner på honom.

Vi har också ett behov av självständighet som gör att vi motsätter oss påverkan och tvång. Som vuxna människor vill vi inte uppfostas, då känner vi oss kränkta.

Kort sagt; vi vill alla ha bekräftelse på att vi duger. Vi vill respekteras för vilka vi är och uppskattas för det vi gör. Blir vi respektlöst bemötta och tvingas göra något mot vår vilja, känner vi oss kränkta. Det gäller särskilt om vi tvingas till något som går emot vad vi håller för rätt och riktigt, våra moraliska värderingar. För att undvika att bli kränkta försöker vi också undvika att göra bort oss,

'tappa ansiktet'. Vi försvarar oss och gör motstånd, rent fysiskt om så behövs.

Men det mest grundläggande behovet förknippat med självuppskattning är behovet av att bli sedd. Lyckas vi inte få något av de ovannämnda behoven tillfredsställda, gör vi vad som helst för att någon skall se oss. Det leder oss över till de nödvändiga sociala relationerna.

Det är i mötet med den andre som vi blir till. Spädbarn som inte får möjlighet att utveckla en trygg relation till sin vårdnadshavare, ger upp, tynar bort och dör. En ung pojke som jag mött sade 'man kan inte leva utan vänner'. 'Man måste ha ett socialt liv för att anpassa sig', sade en annan. Sociala relationer byggs upp och utvecklas över tid. Sympati och tillit krävs för att ta steget från det kortsiktiga till det långsiktiga.

Men det är inte bara behovet av vänskap som tillgodoses genom sociala relationer. Det gäller också behoven av att vårda och hjälpa andra, av att själv bli omhändertagen, få hjälp och tröst samt att leka, skratta och skoja.

För att kunna överblicka och hantera tillvaron har vi behov av struktur eller ordning och sammanhang. Kasam – känsla av sammanhang är ett begrepp som utvecklats av Aron Antonovski. Det har tre komponenter; begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet.

För att kunna se sammanhangen i de situationer vi hamnar i eller de företeelser vi ställs inför, måste vi förstå (begriplighet) och se det meningsfulla i dem, men också kunna hantera dem. Att hantera något kräver en viss aktivitet eller åtminstone förhållningssätt. Begripligheten är den kognitiva delen. Genom att observera, bli medveten och jämföra, försöker man förstå. Meningsfullhet innebar för Antonovski meningsfull i företrädesvis känslomässig betydelse. Det utmärker sådant som man ser som subjektivt meningsfullt och som blir till en röd tråd att följa i livet.

Människan behöver en grundläggande känsla av tillförsikt för att handskas med livets påfrestningar. De samlade erfarenheterna är en förutsättning som gör det möjligt att förutsäga det som sker. Under rimlig belastningsbalans skapar detta en tilltro till att livet går att

hantera. En meningsskapande dimension bygger på att människan får vara delaktig i att skapa sina villkor. Att vara värdesatt som en handlande människa är nödvändigt för att tillvaron skall upplevas begriplig, hanterbar och meningsfull. Svårtolkade och oförutsägbara händelser skapar förvirring; de utgör stressfaktorer.

Antonovski betraktar stressfaktorer som krav som man inte vet hur man skall hantera. A. refererar till tre typer av stressorer; kroniska sådana, viktiga livshändelser och dagliga förtretligheter. Flykting- och invandrarskapet kan utgöra en kronisk stressor – 'en beständig eller tilltagande brist, ett bestående tillstånd av förlust och kontinuerliga upplevelser av otillräckliga resurser eller rollmöjligheter'. Dagliga förtretligheter kan vara allt främmande och förbryllande i det nya kulturmönstret och som är självklart för dem som vuxit upp med det. 'Varje dag är en test', som en kvinna uttryckte det. Samtidigt med den dagliga utmaningen att förstå och hantera vardagslivet i det nya samhället, pågår arbetet med att lägga ihop sitt liv igen. Det tar tid att åter finna den röda tråden som gör livet meningsfullt.

Zygmunt Bauman, polskbrittisk sociolog, hävdar att det grundläggande i struktur är kamp mot oordning. Det finns ett samband mellan ordning och information; ju mer ordnad eller strukturerad en samling element är, desto mindre information krävs för att förstå hur de förhåller sig till varandra. Tingens ordning i ett främmande samhälle kan framstå som oordning innan man upptäckt strukturen.

Redan under projektets inledningskede konstaterades att flyktingar och invandrare efterlyste mer information om hur det svenska samhället fungerar. Samtidigt tyckte flera tjänstemän att de får ju redan så mycket information. Jonny Patron om sina pojkar: "De har ingen helhet. De kan lite om vissa områden medan andra är som vita fålt."

Perspektivförskjutning

”Man skulle behöva vända på livet ibland och fundera över hur det skulle kännas att vara utkastad i världen.”

Det är svårt att se på saker utifrån ett annat perspektiv. Man bär med sig sitt eget självklara perspektiv när man försöker se på saker och företeelser och inte minst sig själv från ett annat håll. Det sitter som fastklistrade glasögon, svåra att ta av. Genom att bli medveten om vad som är självklart för mig och att det inte nödvändigtvis är självklart för andra, öppnas möjlighet för förståelse av olika synsätt.

Det självklara och det främmande

Vardagslivets grundstruktur är kulturbestämd och präglas på så vis av ett visst kulturmönster som ingår i det sociala arvet. Man skulle också kunna säga att en grups eller ett samhälles kulturmönster är allt sådant som är mer eller mindre självklart för dem som omfattas av det vid en given tidsperiod.

Alla som vuxit upp i gruppen eller samhället och därmed fostrats in i kulturmönstret, tar det kunskapssystem som sammanhänger med detta för givet. Man kan säga att denna självklara vardagskunskap utgörs av 'recept' för hur man rätt skall tolka och hantera den sociala världen. Är kulturmönstret självklart är ett ögonkast tillräckligt för att bedöma hur man skall hantera normala sociala situationer. Agerandet går av gammal vana, automatiskt och bara halvt medvetet eftersom kulturmönstret förser oss med 'recept' på typiska lösningar på typiska problem som typiska aktörer ställs inför.

För att hantera det självklara vardagslivet krävs ingen djupare kunskap om tingens ordning och beskaffenhet i det. För främlingen, dvs en person som inte tillhört gruppen eller samhället från början och alltså inte vuxit upp med dess kulturmönster är situationen annorlunda. Vardagliga företeelser är långt ifrån alltid självklara och det tar tid att komma underfund med innebörden i dem. Vågen

Integration – vad hindrar och vad befrämjar?

dit medför en djupare kunskap, mera explicit, än den man i allmänhet har om sådant som varit självklart sedan barnsben, d v s sådant som ingår i det sociala arvet.

För främlingen kan tingens ordning i det nya kulturmönstret till en början te sig förbryllande, inkonsekvent och utan sammanhang. Det räcker inte att man ungefär känner till hur det fungerar. För att kunna tolka det i överensstämmelse med den nya sociala omgivningen, behövs kunskap som inte bara beskriver utan också förklarar, d v s en djupare kunskap.

Som främling ingår man i samhället och ändå inte. På något sätt står man utanför och konfronterar det. Man är samtidigt nära och avlägsen. Simmel menar att det mellan närhet och avstånd uppstår en egendomlig spänning eftersom medvetandet om att bara ha generella egenskaper gemensamma, gör att man lägger vikt vid just sådant som man inte har gemensamt.

Det som understryks hos den som är främling i ett land, stad eller hos ett annat folk är inte något individuellt, utan det främmande ursprunget, en egenskap som han eller hon har gemensamt med många andra främlingar. Det är därför som främlingar egentligen inte uppfattas som individer utan som olika typer. Detta innebär samtidigt att vi förbiser det som gör en individ unik och oersättlig. Det ligger då nära till hands att uttrycka sig i termer av 'vi och dom'.

Integration

När jag som infödd i kulturmönstret någotsånär kan leva mig in i den andres situation, är det möjligt att förskjuta perspektivet och upptäcka det självklara i min egen tillvaro. Jag kan möta den andre där han eller hon befinner sig. Tillsammans kan vi titta närmare på sådant som är svårt att förstå. Det omvända gäller också; 'varför gör dom på detta viset?' är en fråga som ställs ömsesidigt.

Integration är ett givande och ett tagande, och det kan inte tvingas fram om det verkligen skall lyckas. Det sker mellan 'dig och mig', inte mellan 'vi och dom.' 'Måsten' och annat tvång i förhållande till

mainstream i svenska samhället uppfattas som kränkande, motverkar integration och bidrar till enklavkultur och andra utanförskap. Det gör gränserna mellan det självklara man bär med sig och det främmande man ställs inför och förväntas anpassa sig till alltför stark. Om vi påtvingats pizza, kebab, sushi och hamburgare hade vi nog inte ätit det med någon större förtjusning.

Brobyggare är personer som förmedlar kontakter mellan 'vi och dom' som kan utvecklas till relationer mellan 'dig och mig.' Många integrerade invandrare skulle kunna vara det men drar sig för det eftersom de inte vill identifieras med 'dom'. "Har man lyckats med några saker vill man komma ur den dåliga bilden av invandrare."

Så länge vi i majoritetskulturen tar för givet att det är vårt synsätt som gäller, är det inte möjligt att uppnå verklig integration. När det är självklart för oss att vi har tolkningsföreträde i alla möjliga situationer, är det svårt att komma ur gamla tankebanor och öppna sig för andra möjligheter.

Bristerna i samhället är uppenbara. Många mår dåligt, inte minst barnen som är vår framtid. I "Barns och ungdomars välfärd" (SOU2001:55) rapporterades om den tilltagande psykiska ohälsan hos barn och ungdomar. "Små, få och fattiga. Om barn och folkhälsa" (Bing 2003) ger en mångfacetterad och grundlig beskrivning av barns situation i vårt samhälle. Vilken barndom ger vi dem? En god barndom ger en stadig grund att stå på i livets turbulens. "Jag tror det är min lyckliga barndom som gjort att jag klarat av de stora påfrestningar som flykten inneburit," säger Radmila i "Med rötter i fjärran land. Tjugo berättelser".

Det är en lång och svår process att komma tillrätta med samhällsproblemen. Jag tror utsikterna att lyckas är större om alla som berörs av den är välkomna att delta. På samma sätt som samverkan mellan olika förvaltningar och personer med olika kompetens ger synergieffekter, kan samverkan mellan människor med olika kulturellt bagage ge det.

Vi behöver alla träna på förmågan till perspektivförskjutning – att verkligen försöka se på sig själv med den andres ögon. Medvetenheten om vad som är självklart för mig hjälper till.

Vi behöver insikt om vad integration handlar om; ömsesidighet och respekt som förutsättningar, kommunikation som redskap, kunskap om varandras normer och värderingar som medel. Detta motverkar generaliseringar, kräver ett individuellt förhållningssätt och motverkar skarpa gränsdragningar samt öppnar för dialog.

Integrationsplattformar – ’varma’ platser där relationer kan utvecklas

Det är platser där man möts kring något som man har gemensamt. Det kan vara allt från en familjecentral där barnen är i fokus till en nykterhetsrörelse där alkoholproblem, egna eller andras, är den förenande länken. Kring idrott och kultur i olika former är möjligheterna många där studieförbund och föreningar kan stå för strukturen.

Irène Gunnehill berättar:

”Problem, kriminalitet, arbetslöshet – det är den gängse mediebildens av Rosengård. Men där finns också hopp och kraft. På Drömmarnas hus får man unga människor att lyfta genom, musik, teater och dans.” Så inleds en artikel i *Lärarnas Tidning*, nr 7, 2005.

De som arbetar på Drömmarnas hus är bergfast övertygade om att man blir en bättre människa av kultur. I alla konstformer uttrycker man sig, man säger det man vill säga, skriker nånting, säger musikpedagogen. Här pratar man om processer och möten, inte om mål och resultat. Där behoven är störst, måste man arbeta nära människorna. De med föräldrar som kan koderna hittar alltid genom egen kraft. Här är barnen fattigast i Sverige. Elva procent av invånarna är förvärvsarbetande. Drömmen om arbete eller bil förblir en dröm, om ens det.

Barnen och ungdomarna pyser av energi. På Drömmarnas hus omvandlas energin till något bra. Massor av barn och ungdomar

kommer till kvällsaktiviteterna för att dansa breakdance, spela teater eller djembe, skapa med färg eller sjunga i kör. Mötena är extremt viktiga i en segregerad stad, och här är det inte det talade ordet som gäller – det gör att mötena blir så jämbördiga. I grunden handlar arbetet om demokrati. Man siktar högt – målet är att långsiktigt förändra samhället och samhällsbilden. Man arbetar fram en "totalföreställning", något konkret och synligt som är första steget. Men egentligen är det processerna och allt runt omkring som leder till förändring.

Förutom skolsamverkan och kvällskurser för barn och ungdomar har Drömmarnas hus även kvällsverksamhet för vuxna. Man ger också föreläsningar om barnkultur och arbetet på Drömmarnas hus. Man kan läsa mer på www.drommarnashus.se Så långt artikeln...

Jag tror på möten av det här slaget - möten som inte sker på ett intellektuellt eller verbalt plan. När man möts under kulturella uttrycksformer är så många hinder undanröjda. Man delar känslor och upplevelser. Man vågar komma nära både sina egna och den andres känslor, och här uppstår integration. Jag har själv jobbat lite med drama och teater i olika sammanhang och är nästan benägen att säga att det kan göra underverk. Jag tror alltså på kulturaktiviteter, som är gratis för barnen och som är kopplade till skolverksamheten. Men det krävs regelbundenhet – det räcker inte med en stund då och då, och det krävs givetvis professionell ledning.

En stor och betydelsefull skillnad mellan den verksamhet som Drömmarnas hus erbjuder och den som finns i kommunala musikskolor är att här är allt gratis. Inte en krona kostar det att under sakkunnig ledning uttrycka och förkovra sig i dans, musik, konst och andra kulturarter. Det är viktigt, eftersom avgifter stänger ute många från kulturen. Sedan tre år kommer dessutom utbudet på Drömmarnas hus hela Malmö till del. Det betyder att ungdomar från välbärgade områden som Limhamn och Bunkeflo plötsligt fått anledning att åka till Rosengård. På så vis skapas möten mellan ungdomar som annars aldrig skulle komma till stånd...

En artikel i *Kyrkans tidning* tog upp nykterhetsrörelsen som "en av de bästa integrationsplattformerna idag". Bosnien-Herzegovinas muslimska ungdomsförbund i Sverige såg problem med droger

bland medlemmarna och startade ett projekt tillsammans med IOGT-NTO. På några månader har femton föreningar med 400 medlemmar bildats. En bosnisk kvinna är projektledare och har inte mött några problem som invandrare i den ursvenska föreningen. Här arbetar alla mot samma mål och våra olika religioner lär oss att hjälpa dem som behöver hjälp. Dessutom lär vi oss hur föreningslivet fungerar, någon motsvarighet finns inte i Bosnien.

”I Eslöv har Bosniska föreningen i samarbete med NBV startat ett kvinnoprojekt på dagtid och på kvällarna deltar många ungdomar i dans och musikverksamhet.” står det att läsa i ”Skåningen”-IOGT-NTO.

BIV, ”Barn i väntan” är ett samarbete mellan Individuell Människohjälp och Svenska kyrkan. Verksamheten vänder sig till barn och ungdomar vars föräldrar är asylsökande flyktingar i Sverige. Det är en gruppverksamhet där fokus ligger på barnets egna känslor och behov att få uttrycka dessa. Syftet är att barnets identitet skall stärkas, oavsett var barnet kommer att växa upp. De får kunskap om asylprocessen och förstår att det inte är deras fel att denna drar ut på tiden och att mamma och pappa mår dåligt.

I Skånska Dagbladet står: ”Integration genom idrott nytt projekt. Pilotprojekt i Landskrona väcker uppmärksamhet.” fyra målgrupper: barn och ungdomar, framför allt flickor med flykting och invandrarbakgrund; flykting- och invandrarföräldrar – både mammor och pappor; funktionärer, ledare och tränare i föreningar samt lärare och annan personal inom skolan. På Komvux har man anställt en lärare för projektet och där läser man först svenska och sedan är tanken att man ska ut och praktisera i en förening. Språkundervisning med inriktning mot föreningslivet kombineras med anpassade idrottskurser. Man arbetar med att förmå föreningarna att lägga olika aktiviteter på skolorna efter lektionstid, eftersom hallarna då står tomma några timmar.

Dialog

Dialog främjar integration genom att individer möts och samtalar utifrån gemensamma ämnesområden där de har olika värderingar och perspektiv.

Iréne Gunnehill:

”Jag och du” En imam, en präst och en statsvetare/pedagog har tagit fram ett dialogmaterial för skolor. De erbjuder ett paket på sju lektioner och möter ungdomar i åldern 12-15 år, de flesta invandrare. Lektionerna handlar om Abraham och de tre stora religionernas gemensamma rötter, om identitet, hem- och familjeförhållanden, vänskap, förebilder i livet, en trygg skola och om människovärdet. Till syftena hör att träna på att tala och lyssna till varandra och att förstå samt respektera de som tänker och tycker annorlunda. Och visa på möjligheten att leva tillsammans trots olika religion, etnicitet och kultur.

Rektor Birgersson på Rosengårdsskolan inleder med att referera från läroplanens kapitel ”Skolans värdegrund och uppdrag”. Han menar att det är oerhört viktigt och givande att samtala med eleverna om en allmänmänsklig etik som kommer till uttryck på olika sätt i olika religioner. Många elever behöver vägledning för att kunna hantera och bedöma olika situationer i dagens svenska samhälle, ett samhälle som i mångt och mycket bygger på andra traditioner än vad de hemifrån är vana vid. Här har samarbetet mellan kyrkan och skolan bidragit till en vidgad syn och ökad förståelse för allt det gemensamma vi har, trots olika religioner, skriver rektorn.

Författarna menar att värdegemenskap finns för den som vill hitta den. Etiken går alltid före religionen. Vi är först människor och sedan kristna, muslimer, judar, hinduer, buddhister, sikher eller icke-troende. Alla har rätt att tala om hur de upplever möten med andra religioner och kulturer. Ingen har patent. Det svenska samhället bygger på tanken om alla människors lika och unika värde. Här finns många religiösa grupper representerade, och vi bör söka det gemensamma – en allmänmänsklig etik som kommer till uttryck på olika sätt i olika traditioner.

Integration – vad hindrar och vad befrämjar?

För att introducera ett svårt ämne som etik på ett lättförståeligt sätt, har man valt att utgå från temat "Mina medmänniskor". Följande mål har satts upp för arbetet:

- Stärka ungdomar i att göra egna, väl övervägda val i etiska situationer
- Träna dialog, tala och lyssna
- Befästa människovärdet, med utgångspunkt i FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna
- Visa på möjligheten att leva tillsammans trots olika religion, etnicitet och kultur

I materialet utgör olika deltagardemokratiska övningar grunden. Flera övningar har hämtats från ett MOD-material ("Mångfald och Dialog"), som man kan läsa mer om på www.mod.nu. Bildmaterial används i arbetet. Tips på bilder kan man hitta på www.ordbruket.se.

Judar, kristna och muslimer tror på samma Gud. Alla tre religionerna har i grunden samma moraliska budskap, skriver professor Christer Hedin i sin artikel "Olika tro på samma Gud."

Samexistensen mellan kristna och muslimer i vår tid är konfliktfylld, bl a beroende på att kristna vant sig vid att förklara allt vad muslimer gör med att de är muslimer. Konservativa krafter har samlats runt religionen som en garant för gamla traditioner. Kristna kan tro att islam är kvinnoförtryckande, men muslimska feminister anser att islam är jämställdhetens religion.

Christer Hedin har också arbetat med begreppet "Abrahams barn" i undervisningen. Lennart Nilsson har skrivit artikeln "Jag är Abraham" om detta arbetssätt. Det går ut på att eleven "tar en roll" ur berättelsen, lever sig in i den personens tankar och känslor och gestaltar dem. Legenderna öppnar för många tolkningar och fångar känslor, som är lika aktuella idag. Empatin är viktig. Eleverna ska identifiera sig med hjälp av hjärna, hjärta och en viss distans – men utan förakt och rädsla.

Stiftelsen Abrahams barn är religiöst och politiskt obunden, har utbildningar för skolan om bl a religionskunskap, kulturmöten och mångkultur. Mer info på www.abrahamsbarn.org.

En tredje artikel som I. refererar till är "Islamofobin i vår vardag" av Leif Mathiasson. Han tar upp slöjan och hedersmord som två exempel där islamofobin är stark. Att det under senare år kommit flera nya grupper med muslimsk bakgrund har placerat slöjfrågan mitt i den svenska vardagen och gjort den synlig. Slöjan får på det sättet en oerhörd symbolisk kraft när det gäller att identifiera "vi" och "dom" och blir exempel på kvinnoförtryck som tillhör en annan religion, som också ses som en fiende till "oss". Javisst är islam kvinnofientlig liksom alla andra religioner, eftersom religionerna är och alltid har varit ett bärande element i patriarkaliska strukturer.

Religionerna har använts för att rättfärdiga mäns makt och kontroll över kvinnor. Hedersrelaterat våld och hedersmord har sin grund i såväl patriarkaliska strukturer som utanförskap och marginalisering. Det har inget stöd i islamsk lagstiftning. Det första kända hedersmordet handlade om en kristen kvinna, men efter det har det kopplats till grupper som har islam som religion. Allt våld mot kvinnor handlar om kontroll och makt. Det gäller svenska mäns våld mot kvinnor, och det gäller s k hedersvåld. Det är förklaringarna och bortförklaringarna som ser olika ut. Ju mer marginaliserad en grupp blir och ju mer tryck det blir på den utifrån, desto mindre utrymme för kritik och diskussion blir det inom gruppen. Man sluter sig än mer.

Artikeln avslutas med att betona, att integration handlar om tillit, om känslan av tillhörighet. Och då måste vi vända blicken från de andra, deras klädsel, deras kultur, till oss själva.

Jag har ägnat lite tid åt att läsa utvärderingen av religionsdialogprojektet "På väg", som varat i tre år och just avslutats. Det är Lunds stift och församlingar i Malmö som varit engagerade. Man har arbetat på många olika områden, inte minst i skolorna.

Kajsa Ahlstrand, forskare på området religionsmöten, lyfter fram följande, när nu arbetet ska bedrivas på "gräsrotsnivå" i de enskilda församlingarna: Som majoritetskyrka har Svenska kyrkan ett särskilt ansvar att ta initiativet till goda relationer och dialog.

Religionsdialogen kan ha svårt att få ta plats i församlingen, i konkurrens med mer traditionell verksamhet. Men i församlingar med många invandrare är det viktigt att dessa frågor får större utrymme – att det ses som lika självklart att jobba med detta som till exempel med konfirmander. Det gäller ju att möta alla i församlingen.

”Jag bär på övertygelsen om att religioner, när de är som bäst, förenar människor i stället för splittrar. Detta är något att bygga på när man arbetar med integration.”

• **Konkreta förslag**

Familjecentral

Ur ”Föräldrastöd och samverkan. Familjecentralen i ett folkhälsoperspektiv.” (Bing 2005) saxar jag ”En familjecentral bedriver en verksamhet som riktar sig till föräldrar och barn. Den är hälsofrämjande, stödjande, generell och tidigt förebyggande. En familjecentral bör minst innehålla mödrahälsovård, barnhälsovård, öppen förskola och en förebyggande socialtjänst. På en familjecentral arbetar olika yrkesgrupper tillsammans kring barnfamiljen. Förutom barnmorskor, sjuksköterskor, forskollärare, psykologer, läkare och socionomer kan det även finnas fritidsledare, familjerådgivare och kulturarbetare.

Kännetecknande för verksamheten är att huvudmännen, kommun och landsting, samordnar sina resurser för att möjliggöra tvärfacklig samverkan.”

”Organisationen ska understödja att föräldrar möts och tar tillvara sin förmåga. Den ska göra det möjligt för flera olika yrkesgrupper att samarbeta.” ”Att släppa fram brukarna och vara öppna för deras egna initiativ innebär att förändra sin yrkesroll.”

Familjecentralen speglar en helhetssyn på familjen. Den generella inriktningen innebär att alla barn och föräldrar tidigt kommer i kontakt med verksamheten. Det gör det möjligt att ta sig an små bekymmer innan de blir stora.

”Familjecentralens själ:

En gemensam, hos både föräldrar och personal, upplevelse av tillit, trygghet och att allas resurser tas tillvara. Atmosfären beskrivs som välkomnande, tillåtande – med möjlighet att bara vara.”

”Familjecentralen...kräver samverkan med kunskap och kompetens från flera håll men även att man med gemensamma resurser förenklar för medborgarna att hitta den hjälp de behöver. Arenatänkandet...kommer säkert att sprida sig till fler målgrupper och resultera i ungdomscentraler och äldrecentraler.”

En sorts ungdomscentral är en idé som under året diskuterats i Eslöv. Det skulle vara en mötesplats där föräldrar, ungdomar och personalen, inkl lärare och socialsekreterare, gör vad var och en är bra på. Genom att utnyttja allas olika resurser hjälper man varandra och uppnår tillsammans mer än man skulle om var och en arbetade isolerad med sitt.

Ett annat förslag gäller familjecentral och går ut på att man skulle kunna ha en ambulerande sådan i form av t ex en Toyota landcruiser som åker mellan bostadsområden och använder sig av ebos samlingslokaler.

Välkomsten

I Trelleborg pågår projektet ”Välkomsten” med huvudmål att stärka nyanlända föräldrar i sin roll som fostrare för att trygga barnens uppväxt och framtid i det nya landet. Bakgrunden är bl a det

faktum att barn lär det nya språket fortare än vuxna, vilket leder till omkastade roller i familjen där föräldrar ofta förlorar i status. Ur projektbeskrivningen:

”Att vara en aktiv förälder kräver mod och trygghet i ett nytt land. Nyanlända familjer skall få möjlighet att ta del av det bästa mottagandet. En god start i det nya landet ger en möjlighet att bli en delaktig medborgare i ett demokratiskt samhälle. Att få ökade kunskaper och insikter om värdegrundsfrågor som samhällets grundläggande demokratiska värderingar som människors lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter, jämställdhet mellan könen samt barns rättigheter. Genom att använda skolan som centrum för ett ökat kunskapsinhämtande kan föräldrar känna att skolan är den naturliga mötesplatsen. Genom utbildning och kunskap kan föräldrar känna sig delaktiga och bekväma i sin roll som fostrare. Ett nära samarbete mellan personal och familjen är en förutsättning för en effektiv skolgång med hög kvalitet i Trelleborgs grundskolor. Tillsammans kan vi göra en skola för våra elever!”

I bilaga 1 kan man läsa mer. Vi var några från Eslöv som fick en grundlig och inspirerande presentation av arbetssättet vid ett studiebesök på skolan. Där arbetar man också med ”Service – learning”, även det en metod att ta efter för skolor i andra kommuner.

Liksom ”Välkomsten” präglas ”Service-learning” av kontinuitet och långsiktighet. Målet är att lära barnen ta ansvar gentemot sina medmänniskor och för det gemensamma i närmiljön. 1-2 ggr/vecka under långa perioder har varje elev tvåtimmarspass i ”Service-learning”. Fjärdeklassarna arbetar internt på skolan medan de som går i femman och sexan arbetar externt.

I den interna delen ingår bl a att läsa för de yngre barnen, tömma papperskorgar, sortera sopor, ta bort klotter och sköta Pilevallens väderstation.

Den externa delen ger ’udevana’ och sker i samarbete med bl a Parkförvaltningen och det näraliggande ålderdomshemmet. Populärast är att köra lövsugningsmaskinerna på hösten och sköta bingon hos de gamla. Tuffa grabbar möter mjuka barn på förskolan, de äldre barnen utbildar de yngre i datakunskap. Deras sociala

kompetens utvecklas i mötet med andra barn och vuxna. De skriver loggbok och dagbok.

Genom Service-learning får de insikter i betydelsen av gott bemötande, etik och moral. Arbetsmetoden utvecklas och småningom växer ett handlingsprogram fram. Skolan har nu anställt en arabisktalande dramapedagog och senaste tillskottet är läxhjälpen på familjecentret. Än så länge finns service-learning endast på låg- och mellanstadiet, men man hoppas att eleverna kommer att kräva det på högstadiet också när de kommer dit.

I många studier och rapporter visas att skolans aktiva samarbete med elevernas föräldrar är en av de viktigaste framgångsfaktorerna för elever med utländsk bakgrund. "Samtidigt är det viktigt att ett utvecklat samarbete inte bara handlar om utvecklad information, utan söker utveckla former för kommunikationen och dialog. Ensidig information från skola och kommunen kan lätt uppfattas som att skolan inte tillmäter elevers och föräldrars kunskaper, erfarenheter och åsikter någon betydelse, eller i alla fall inte intresserar sig för dem."

Ovanstående finns att läsa i "Vid sidan av eller mitt i? – om undervisning för sent anlända elever i grund- och gymnasieskola", från Myndigheten för skolutveckling 2004. Därmed över till nästa konkreta förslag:

Individuella lösningar för sent anlända barn och ungdomar

Under mitt år i Eslöv har jag träffat flera sent anlända pojkar, vars svenska ordförråd inte räcker för att klara skolan och som uppenbarligen inte mår särskilt bra. Några kan man stifta närmare bekantskap med i "Med rötter i fjärran land. Tjugo berättelser".

Ur ovannämnda rapport från Myndigheten för skolutveckling:

”En av de främsta framgångsfaktorerna...handlar om att individualisera undervisningen utifrån elevens förkunskaper, behov och intressen.”

Det är viktigt att skolan försöker *bygga på* elevernas tidigare kunskaper och sociokulturella bakgrund, istället för att bara *kompensera* elevernas brister...En stor potential till lärande går idag förlorad p g a bristande kunskaper lokalt, bristande resurser och bristande medvetenhet.”

”Myndigheten vill understryka betydelsen av en språkundervisning där modersmålet och andraspråket ges parallellt, inte minst för sent anlända elever. Den tyngst vägande faktorn för framgång i skolan är att eleverna kontinuerligt och långsiktigt får utveckla sitt tänkande och lärande på sitt modersmål, samtidigt som de genom sina skolår får möjligheten att i en medvetet planerad språkmiljö aktivt utveckla andraspråket...”

En parallell språkundervisning skulle möjliggöra en effektiv språkinläring i både modersmålet och andraspråket, men också snabbt bidra till att uppnå en språkkompetens som möjliggör en kunskapsutveckling i andra ämnen. Modersmålsstöd påverkar positivt elevens identitetsutveckling, elevens kunskapsinhämtning och elevens möjlighet att utveckla flerspråkighet. Modersmålsstöd ger också eleverna en trygghet. I tidigare studier har påpekats att modersmålsstödet kraftigt borde kunna underlätta för de sent anlända eleverna att snabbare inhämta ämneskunskaper, vilket i sin tur borde kunna minska kostnaderna för introduktionen.”

”I grunden handlar mycket om attityder och förhållningssätt. Förhållningssättet påverkar valet av organisation och arbetssätt. Det handlar om att ha en helhetssyn på eleverna och på skoldagen. Man måste också se till hela familjesituationen, eftersom den så mycket påverkar eleverna. Ett helhetstänkande kring barnens lärande och utveckling är en nödvändig utgångspunkt för kartläggning av elevens situation.

Frågan om attityder handlar om våra förväntningar på eleverna, att se eleverna som resurser, deras starka sidor och möta dem där de befinner sig, istället för att bara se deras brister och att skolan bara ska kompensera det som de inte har.”

”En faktor som spelar stor roll för ett framgångsrikt arbete är kunnig, kompetent och engagerad personal. Modersmåls lärarna nämns som en ovärderlig resurs och kompetens på skolorna. Men det finns ett behov av att öka kunskapen och kompetensen och därmed medvetenheten hos all personal, skolledning, förvaltning och inte minst skolpolitiker som arbetar med och ansvarar för nyanlända elever. Det handlar om kunskap om såväl språk och språkutveckling som interkulturell förståelse.”

”I stället för att se till de problem som finns inbyggda i skolans struktur, organisation och arbetssätt, ser man gärna till de enskilda eleverna och söker felet där.”

Sammanfattningsvis ges en uppräknig av vad som är utmärkande för framgångsrika och mindre framgångsrika undervisningsmodeller för sent anlända elever. Några av de goda förutsättningarna är:

Individuella lösningar utifrån elevens behov, förkunskaper och intressen:

- Elevens behov styr lokal samverkan till olika aktörer som bidrar utifrån sina kompetenser.
- Eleven går över till ordinarie klass successivt ämne för ämne.
- Eleven ges modersmål och svenska som andraspråk parallellt. Integrerade arbetsformer förekommer.

Några av de dåliga:

- Ekonomi, okunskap och tradition styr organisation och arbetssätt.
- Kollektiva lösningar där alla ges lika mycket av samma sak.
- Nästan uteslutande undervisning i svenska som andraspråk och matematik.
- Svårigheter i lokal samverkan styr ansvaret helt och hållet till skolan.
- När eleven väl gått över till ordinarie klass ges inget extra stöd.
- Undervisningen är densamma för alla elever.

Samverkan

De nämnda förslagen kräver alla samverkan mellan huvudmän/myndigheter och/eller förvaltningar. Familjecentralen bygger på samverkan mellan kommun och landsting. För verksamheter som "Välkomsten" och "Service – learning" krävs att flera förvaltningar samarbetar eller samverkar liksom för att möta behoven hos sent anlända barn och ungdomar.

Samverkan innebär att samarbete formaliseras i ett långsiktigt perspektiv, medan samarbete handlar om personliga kontakter mellan olika befattningshavare. För familjecentraler gäller att "Samverkan är ett resultat av att huvudmännen politiskt, ekonomiskt och administrativt har beslutat sig för samarbete. Landstinget och kommunen har formaliserat sitt ansvar och samordnat sina resurser...Organisationen är inställd på att utveckla nya handlingsalternativ...Samarbetet på familjecentraler bedrivs vanligen i team...Förväntningarna på ett team är att de ska klara jobbet bättre än om de olika yrkesgrupperna arbetade var för sig. "

När samarbetsprocessen leder till samverkansvinster talar man om synergieffekter. (Bing 2005)

För samverkan krävs samsyn och ett gemensamt förhållningssätt. Då kan man arbeta utifrån ett helhetsperspektiv.

Mer om samverkan kan man t ex hitta på www.socsam.se.

Självhjälpsgrupper

Ur "Små, få och fattiga – om barn och folkhälsa" (Bing 2003):

"Precis som ett vänskapsförhållande bygger en självhjälpsgrupp på jämbördighet, autonomi och ömsesidighet. Habermann betonar att det handlar om ömsesidig hjälp (Habermann 1989). Till skillnad från annan självhjälp underlättar deltagarna för varandra och inte

bara för sig själva. Dessutom vänder grupperna sig ut mot lokalsamhället och andra som har liknande behov. Självhjälpsprincipen säger att den som hjälper får mest hjälp själv. Ömsesidighetsprincipen säger att du skall inte bara ta emot hjälp efter behov, du skall också ge efter förmåga. Självhjälpsgrupper är ett sätt att skapa nätverk på gruppnivå. Självhjälpsgruppens funktioner är social kontroll, resocialisering och mästring. Den kan ha en terapeutisk funktion i en övergångssituation och hjälper till att hantera en livssituation. Förutom att ge lindring och hjälp för stunden visar forskning att självhjälpsgruppens deltagare kan få hjälp att hantera stress och ta ett steg framåt i en bekymrad situation.

I de flesta situationer är det en tydlig skillnad mellan den som hjälper och den som blir hjälpt. I självhjälpsgruppen får alla chansen att njuta av den goda känsla som det innebär att vara till hjälp för andra. Detta är en prosocial handling som ger extra kvalitet i samvaron. Deltagarna känner sig värdesatta, i stånd att handla, blir mer självsäkra och utvecklas personligen. Samtalet är självhjälpsgruppens främsta verktyg. Killén framhåller värdet i att föräldrar sporras att tala med varandra om sina barn. Hennes poäng är att samtalet stimulerar känslan för barnen och självkänslan som förälder (Killén 2000)

Deltagarna i en självhjälpsgrupp väljer själva att ingå i gruppen så länge den fyller en funktion. De utgår från gemensamma erfarenheter och träffas utan professionella ledare. Varje gruppmedlem är aktiv och ansvarig för det som sker. För att ingå i en självhjälpsgrupp krävs ett mått av empatisk förmåga. Precis som med vänskapsrelationen kommer kraften från det informella nätverket, alltså varken från familj eller offentligt anställda.”

”Självhjälpsgrupper löser inte professionella sociala, medicinska och psykologiska uppgifter. I stället ger de hälsa i form av samhörighet, självkänsla och livslust på ett sätt som anställda tjänstemän inte kan göra. Den frivillige kan erbjuda sin vänskap, den professionelle sin kunskap.”

”I självhjälpsgrupper samtalar man med varandra så att alla kommer till tals. I samtalets väsen ligger att utväxla och dela perspektiv...Genom samtalet kan man förstå något nytt. Syftet med

samtal är en gemensam förståelse av ett överenskommet ämne. Förståelsen är något pågående på så sätt att nya infallsvinklar, erfarenheter och tilldragelser kommer in i processen och skapar mening. Det förtroliga samtalet präglas av tillit, öppenhet och ömsesidighet...Samtal bygger upp identitet därför att där talar människor med varandra och inte bara till varandra.”

Samarbete med föreningar och studieförbund

Samarbete med föreningar och studieförbund kan med fördel användas i samband med integrationsplattformar av olika slag, självhjälpgrupper och verksamheter som Välkomsten.

Beredskap för konflikthantering

Revirtänkande och hemlighetsmakeri motverkar samarbete och samverkan men hämmar också den verksamhet där det förekommer. Någon form av konflikt ligger sannolikt bakom och det gynnar varken verksamhetens uppdrag eller dess medarbetare.

Samordnare

Samordnare som tar vara på och vidareutvecklar lärdomar från projektet. Samordnaren skulle också kunna fungera som en länk mellan nuvarande arbetssätt och ett som bygger på samverkan över förvaltnings- och myndighetsgränser.

Forum för informella träffar

Det sköra nätverk som så smått etablerades under året som gått behöver en mötesplats för att utvecklas till något mer permanent. En tänkbar möjlighet är Ungdomens hus, som inte är uppbokat på dagtid alla dagar. Det ligger ju 'mitt i byn' och kunde vara en träffpunkt, förslagsvis runt lunchtid en eller två dagar i veckan. Caféet kanske kunde servera en lätt lunch. Det kunde vara en mötesplats där personer som deltagit - och andra intresserade - kan träffas informellt och utbyta erfarenheter och idéer och ibland också lyssna till ett kort föredrag.

Förslag till modell

Målet för den överenskommelsen om samverkan kring mottagandet av flyktingar som ingicks 2001 var att övergå från det tidigare kollektiva perspektivet på invandraren till ett individuellt. Syftet med detta projekt har varit att utröna vad ett sådant synsätt innebär och vad som främjar det, samt vilka andra faktorer som har sin plats i en integrationsfrämjande modell.

Individuellt förhållningssätt

Personerna i den arbetsgrupp som ansvarar för introduktionen presenterar sig för flyktingen och berättar om sina olika uppgifter. Detta behöver sannolikt upprepas vid senare möte. Mycket är förvirrande i början.

Tillsammans - och med hjälp - av tolk går man genom 'bagaget' i form av kunskap, erfarenheter och tankar om framtiden. Koncentrera uppmärksamheten i första hand på resurser och

möjligheter. Identifiera vad som behövs för att bäst ta vara på resurserna och utveckla möjligheterna.

Många bär på traumatiska upplevelser. Se till att de så snart som möjligt erbjuds hjälp med att bearbeta och hantera dessa. De påverkar hela familjen och tidig hjälp är en långsiktigt förebyggande insats.

Tillsammans gör man en *handlingsplan* för att via delmål nå målet att 'stå på egna ben' i det nya samhället. Ha de allmänmänniska behoven i bakhuvudet såväl vid planering som uppföljning av planen. Medger den att personen får möjlighet att prestera något som ger erkännande och uppskattning som stödjer självkänsla och självförtroende? Kan något upplevas som kränkande och hur kommer man tillrätta med det? Hjälper planen till att tillgodose behovet av sociala relationer? Bidrar den till sammanhang i tillvaron?

Samverkan

Hela familjens behov ska beaktas vid individuella insatser för enskilda familjemedlemmar. Det underlättas av *samarbete eller samverkan* mellan huvudmän, myndigheter och/eller förvaltningar. Samarbetet bör effektivisera användandet av resurser och bidra till att skapa sammanhang för såväl flyktingfamiljen som de olika personer som i sitt arbete möter olika familjemedlemmar.

Nätverk

Nätverk av sådana personer kan i brist eller väntan på mera etablerade samarbetsformer delvis fylla denna funktion. Även efter att samverkan etablerats, kan nätverk av personer som inte själva ingår i samverkansteam komplettera dessa.

Integrationsplattformar – ”varma” platser

Integrationsplattformar – ’varma’ platser öppnar möjligheter för att tillgodose de allmänmänskliga behoven.

Flyktingar/invandrare som resurser och brobyggare

Flyktingar och andra invandrare som resurser och brobyggare i alla möjliga sammanhang, där det främst är deras kunskaper hemifrån och erfarenheter av migrationen som tas i anspråk. De kan hjälpa oss alla, invandrare såväl som infödda, att se på oss själva med den andres ögon. Att förskjuta eller vända på perspektivet.

• Valda slutsatser

Vad hindrar och vad befrämjar?

De problemområden som identifierades vid projektets inledande seminarium gällde information, språk, arbete samt barns och ungdomars skola och fritid. Generella insatser behövs på alla områden, men ska också kunna anpassas efter olika personers behov. Det ingår i det individuella förhållningssättet. De olika områdena hänger mer eller mindre samman, vilket gör att insatser på ett område också får effekter på ett annat. Viktiga redskap för att få tillgång till information är språk, arbete och personliga relationer.

”Man lär sig inte koden om man inte lär känna den som har nyckeln till den”, sade en man med flyktingbakgrund.

Bristande information gör det svårt den nyanlände att se sammanhangen och varje dag är en utmaning att klara av. I syfte att göra något åt informationsproblemet arbetade en av sfi-lärarna utifrån samtal och diskussioner med sina elever fram ett samhällskunskapsäfte under våren. Det används nu i undervisningen.

Språk och arbete är beroende av varandra och den allmänna uppfattningen är att båda behövs för att finna en plats i det nya samhället. Samtidigt är arbete ett sammanhang där språket kan utvecklas, men utan tillräckliga språkkunskaper är det svårt att få arbete. Lösningen för många är praktikplats som kan bli vägen till den ordinarie arbetsmarknaden. Arbete och försörjning har inrättat en ’bank’ av praktikplatser, vilket underlättar att få ut folk i sysselsättning. Under projektets gång har behovet av fler vuxna med invandrarbakgrund på kommunens skolor påtalats, och samarbete inletts med Norrevångsskolan.

Barn och ungdomar behöver fler vuxna inte bara i skolan utan också på fritiden. De behöver också något vettigt att göra under skolloven. Våld och skadegörelse var mindre under den period som ett gäng pojkar hade sommarjobb. Flera av dem ska få fortsätta arbeta och tjäna lite pengar några timmar i veckan under läsåret mot att de sköter skolarbetet. Projektet kallas ”Vi kan” och involverar på olika sätt flera förvaltningar.

Barnen är vår framtid och för många av dem behöver mycket göras för att de ska se framtiden an med tillförsikt. Det framgår såväl i denna rapport som i ”Med rötter i fjärran land. Tjugo berättelser.” Det finns flera eldsjälar med kreativa idéer om hur man kan ta sig an ungdomarna innan deras problem blir alltför stora. Projektets polis upplyste om att han genom att hindra en enda ungdom från att slå in på brottets bana, tjänade in hela sin livslön åt samhället. Så släck inte eldsjälar genom att trycka ner en hämmande organisationsform över verksamheter där själva kärnan är flexibla arbetsformer.

Integration – vad hindrar och vad befrämjar?

Det finns en parallell mellan introduktionsplaner och organisationsförändringar. En förutsättning för att båda ska lyckas är att de som berörs av dem får vara med och ta ansvar i processen.

Utifrån samtal, reflektioner, diskussioner och seminarier drar jag slutsatsen att följande faktorer *befrämjar integration*:

- Tillitsfulla relationer. Människans tillit till sig själv och till andra är en av samhällets stora drivkrafter. Tillit är grunden för nyfikenhet och kreativitet. Tillit är att våga. Den skapas i ett växelspel mellan människor och världen omkring henne.
- Dialog eftersom den innebär ömsesidighet och lyssnande.
- Integrationsplattformar – 'varma platser' - där relationer kan utvecklas. Där man kan göra saker tillsammans, inte minst sådana som inte kräver det talade ordet – musik, sång, teater, konst – att skapa tillsammans.
- Tillgodoseende av de allmänmänskliga behoven av självuppskattning, relationer till andra människor samt av ordning och sammanhang i tillvaron.
- Förmågan att se sig själv med den andres ögon.
- Medvetenhet om att det som är självklart för mej inte nödvändigtvis är det för den andre.
- Kontinuitet i insatser och verksamheter eftersom den hjälper till att skapa sammanhang.
- Flexibilitet som medger hänsyn till den enskilde individens förutsättningar och behov.
- Samverkan.

Dessa faktorer ingår alla i ett individuellt synsätt.

Som *hinder för integration* betraktar jag följande faktorer:

Integration – vad hindrar och vad befrämjar?

- 'Vi och dom' tänkande eftersom det innebär generaliserande utifrån det främmande ursprunget.
- Kortsiktigt, ekonomiskt tänkande.
- Strukturer avpassade efter kollektivt synsätt och bemötande.
- Revirtänkande eftersom det motverkar samarbete och samverkan.
- Okunnighet på olika håll i vårt samhälle om livsvillkoren i många flyktingars och invandrares hemländer.
- Tvång eftersom det upplevs som kränkande. När man blir påtvingad något är den naturliga reaktionen att på något sätt spjärna emot. Det är inte konstigare än i sagan om hur vinden och solen tävlade om vem som fortast kunde få rocken av en man.

Samtliga deltagare i projektet har på olika sätt bidragit med idéer och tankar som finns på många håll i denna rapport, som jag hoppas kan stimulera diskussionen om integration av våra nya medborgare. För närmare bekantskap med dessa hänvisar jag till boken "Med rötter i fjärran land. Tjugo berättelser." Såväl boken som denna rapport kan hämtas ner från TFF Eslöv Forum på www.transnational.org.

Bilagor

Bilaga I - Välkomsten i Trelleborg

I Trelleborg pågår projektet "Välkomsten" med huvudmål att stärka nyanlända föräldrar i sin roll som fostrare för att trygga barnens uppväxt och framtid i det nya landet. Bakgrunden är bl a det faktum att barn lär det nya språket fortare än vuxna, vilket leder till omkastade roller i familjen där föräldrar ofta förlorar i status.

Ur projektbeskrivningen:

"Att vara en aktiv förälder kräver mod och trygghet i ett nytt land. Nyanlända familjer skall få möjlighet att ta del av det bästa mottagandet. En god start i det nya landet ger en möjlighet att bli en delaktig medborgare i ett demokratiskt samhälle. Att få ökade kunskaper och insikter om värdegrundsfrågor som samhällets grundläggande demokratiska värderingar som människors lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter, jämställdhet mellan könen samt barns rättigheter.

Genom att använda skolan som centrum för ett ökat kunskapsinhämtande kan föräldrar känna att skolan är den naturliga mötesplatsen. Genom utbildning och kunskap kan föräldrar känna sig delaktiga och bekväma i sin roll som fostrare. Ett nära samarbete mellan personal och familjen är en förutsättning för en effektiv skolgång med hög kvalitet i Trelleborgs grundskolor. Tillsammans kan vi göra en skola för våra elever!"

"Föräldrautbildning bedrivs i studiecirkelform på eftermiddagar och kvällar och förläggs i skolans lokaler. Det är i diskussionerna lärandet tar form...Vid alla möten används därför tolk och översatt informationsmaterial...Varje studiecirkel har 8 träffar med ett möte i

veckan. Projektledarna har ansvaret för förberedelse, genomförande och uppföljning/utvärdering av varje träff med olika tema och för cirkeln som helhet. Genom att belysa FN:s barnkonvention och lagar som berör föräldrar och barn i vardagslivet, genom att diskutera barnuppfostran, föräldrarollen, socialtjänsten, skolan, flerspråkighet som en tillgång, och genom att fokusera på aktuella händelser får deltagarna dels fakta, dels nya kunskaper som stödjer och stärker deras roll som fostrare.

Materialet som används som utgångspunkt är "Barnen i våra hjärtan", skriven av Sonya Sherefay och utges av Rädda Barnen. Annat material som kommer att användas är läroplanen med kursplaner, lagstiftning, skolplaner och annat informationsmaterial på deltagarnas språk."

Noteringar vid besök i Trelleborg 27 april 2005

Deltagare

Från Trelleborg: Rektor Stina Hansson och socionom Eva Sethson.
Från Eslöv: Anette Alvarsson, Gitte Forstenberg, Iréne Gunnehill, Bonaventure Ndikumana, Inga-Lill Wallin och Christina Spännar.
Från Integrationsverket: Lars-Ivan Nilsson

Presentationen och diskussionen handlade om:

Välkomsten

- Jala, jala - det är bråttom!
- Helhjärtade, välplanerade insatser
- Förklarande info i förväg
- Växelverkan, långsiktighet och kontinuitet
- Förankring i kommunen en förutsättning för fortsättning
- Glappet mellan teori och praktik
- Cirkelformens fördelar
- Alla föräldrar är en resurs för sina barn
- Föräldrar som resurs i skolan
- Stärkt föräldraroll – stärkt vuxenroll

- Svårigheter
- Hur börjar man?

Service – learning

Ett handlingsprogramms förutsättningar

Interkommunalt samarbete?

Jala, jala – det är bråttom!

Vi har inte råd att tappa tid. Hur kan vi fungera bättre? Socialtjänst och skola måste samarbeta. Socionomen tänker på föräldrar, läraren tänker på barn. Genom att arbeta sida vid sida och ha daglig kontakt når vi bättre resultat.

”Välkomsten” är en utveckling och naturlig fortsättning av ett arbetssätt där föräldrar involveras. Man började med föräldragrupper för fem år sedan. Då gjorde man eget material, nu används Sonya Sherefays.

Verksamheten har givit ringar på vattnet genom att föräldrar från andra delar av kommunen vill delta. Det är alltså inget krav att man har barn på Pilevallskolan.

Man kan säga att ”Välkomsten” är i fas med de nya direktiven för flyktingmottagande. Integrationspolitikens misslyckande beror till en del på eftersläpning av handlingsplaner från invandrapolitiken.

Helhjärtade, välplanerade insatser

Helhjärtade insatser innebär att arbeta mot ett mål man tror på. Det gäller att hålla en linje. Vill man inte ta emot på ett bra sätt kan man lika gärna lägga ner verksamheten. Kartläggning av skolbakgrund, familjeförhållanden och hälsotillstånd sker vid inskrivningen till Klotets förberedelseklass. Föräldrarna involveras från början. Klotets socionom finns med, liksom tolk vid behov. Vid inskrivningssamtalet informeras om verksamheten på Klotet men också om utslussningen till vanlig klass. En introduktionsplan skrivs.

Integration – vad hindrar och vad befrämjar?

Förklarande info i förväg

Ju mer föräldrarna vet om vad som skall hända ju bättre är det. Det gäller såväl inbjudan till språkafton som föräldramöten och studiecirkel. Mycket material finns numera översatt till olika språk. Annars vänder man sig till tolkförmedlingen. Med inbjudan följer informationstext om vad man skall tala om på det egna språket + svenska.

Växelverkan, långsiktighet och kontinuitet

Genom växelverkan med det kringliggande samhället genereras fortsättning och kontinuitet skapas. Projekt kan användas som punktinsatser, men som helhet måste arbetet för familjerna präglas av långsiktighet och kontinuitet.

Även om mottagandet är detaljstyrt och mycket välplanerat, måste det finnas utrymme för flexibilitet och kreativitet. Ibland måste man arbeta på olika sätt för att nå målen.

Glappet mellan teori och praktik

Det har producerats massor med material men ej skapats förutsättningar för att använda det. Se t ex Skolverkets hemsida.

Cirkelformens fördelar

Själva ordet anger egentligen vad det handlar om. Även om det finns en cirkelledare blir relationen mellan deltagarna i en studiecirkel en annan än den mellan lärare och elev i en föräldrautbildning. Det viktiga är att de talar med varandra och utbyter erfarenheter. Studiecirkelarna är indelade efter språk. Att bli bemött på sitt eget språk ger värdighet.

Alla föräldrar är en resurs för sina barn

”Vi hade inte fattat att föräldrarna kan vara en resurs för sina barn.” Det är yrkesrollens baksida. Man tror inte att ’amatörer’ kan. Hos thailändska kvinnor har man lagt märke till oerhörda resurser och målmedvetenhet. Många måste dessutom återerövra föräldraskapet eftersom de hämtar hit barnen senare.

Föräldrar som resurs i skolan

Föräldrarna kan ses som en rekryteringsbas. De skulle kunna användas på skolan inte bara som föräldrar. Språkpraktik är en möjlighet. Hemspråket är ett redskap i skolan och föräldrar kan

Integration – vad hindrar och vad befrämjar?

hjälpa på hemspråket. Kontakt har tagits med Sfi, folkhälso-
samordnaren och Arbetsförmedlingen. Introduktionshandledning
för nyanställda kan användas av handledaren. Småningom vill vi
kunna erbjuda språkpraktikanterna riktig arbete som t ex
språkassistent eller skolvård.

Stärkt föräldraroll – stärkt vuxenroll

Syftet att stärka föräldrarollen innebär också att den allmänna
vuxenrollen stärks.

Svårigheter

Det har tagit tid att motivera en del föräldrar. Den individuella
kontakten är nödvändig och man måste räkna med att påminna
flera gånger om det kommande föräldramötet eller studiecirkeln.
Mödrarna måste få ha barnen med sig, annars kommer de inte.
Många får helt inte gå utan dem. Föräldragrupper träffas därför på
förskolan så barnen kan vara med.

Hur börjar man?

Öva tillsammans med modersmåls läraren på en liten grupp av dem
man redan känner. Det gäller att våga vara personlig och använda
sina egna erfarenheter som verktyg. Det bidrar till jämlikhet i
situationen genom att vi möts som t ex mammor.

Service – learning

”Service-learning” är en arbetsmetod i skolan. Liksom
”Välkomsten” präglas ”Service-learning” av kontinuitet och
långsiktighet. Målet är att lära barnen ta ansvar gentemot sina
medmänniskor och för det gemensamma i närmiljön. 1-2 ggr/vecka
under långa perioder har varje elev tvåtimmarsspass i ”Service-
learning”. Fjärdeklassarna arbetar internt på skolan medan de som
går i femman och sexan arbetar externt.

I den interna delen ingår bl a att läsa för de yngre barnen, tömma
papperskorgar, sortera sopor, ta bort klotter och sköta Pilevallens
väderstation.

Den externa delen ger ’udevana’ och sker i samarbete med bl a
Parkförvaltningen och det näralliggande ålderdomshemmet.
Populärast är att köra lövsugningsmaskinerna på hösten och sköta

bingon hos de gamla. Tuffa grabbar möter mjuka barn på förskolan, de äldre barnen utbildar de yngre i datakunskap. Deras sociala kompetens utvecklas i mötet med andra barn och vuxna. De skriver loggbok och dagbok. Genom Service-learning får de insikter i betydelsen av gott bemötande, etik och moral. Arbetsmetoden utvecklas och småningom växer ett handlingsprogram fram. Skolan har nu anställt en arabisktalande dramapedagog och senaste tillskottet är läxhjälpen på familjecentret. Än så länge finns service-learning endast på låg- och mellanstadiet, men man hoppas att eleverna kommer att kräva det på högstadiet också när de kommer dit.

Ett handlingsprogramms förutsättningar

För att ett handlingsprogram skall få genomslag i praktiken krävs att det är väl förankrat såväl hos ledningen som bland dem som utför arbetet. De som inte tror på det som de gör saboterar medvetet eller omedvetet.

Man behöver också ha tillgång till ett forum där idéer kan framföras och diskuteras. Nya och annorlunda uppgifter kräver flexibilitet i hanterandet. Det finns inga färdiga lösningar. Man måste våga vara orättvis och gå utanför gränser vad gäller arbetstider. Man måste få vara olika, få göra fel, få prova och våga tänka högt och göra bort sig. Riktigt bra grejer har bärkraft, men tillräckligt många måste vara involverade så det inte faller när någon slutar.

Ibland kan man dra nytta av en omorganisation genom att det då kan vara lättare att samtidigt införa ett nytt handlingsprogram.

Interkommunalt samarbete?

Arbetet med föräldragrupper är i full gång i Trelleborg. I Eslöv har det inte börjat ännu, men många inser nödvändigheten av att nå föräldrarna genom barnen. Samarbete kommunerna emellan kan bidra till olika perspektiv på arbetet samt att få in den lilla världen i ett större perspektiv. Man kan lära av varandras erfarenheter men

också identifiera generella respektive specifika faktorer för integration i olika kommuner.

Christina Spännar

23 maj 2005

Bilaga 2

Diskussionsunderlag inför Norrevångsmöte 26 maj 2005

Utdrag Arbete & praktik

11 januari 2005

Bristande samsyn

Olika förvaltningar/aktörer har olika mål och regler för sina verksamheter. I den mån som deras målgrupper är gemensamma kan konflikter uppstå av flera skäl. Sekretessbelagda uppgifter får inte vidarebeordras. Vad gäller sådana måste det finnas vattentäta skott. Men på andra områden borde en samsyn vara till nytta för alla inblandade parter. Målet för Arbete och försörjning är att deras klienter skall klara sig utan försörjningsstöd. För SFI är målet att deras elever klarar nationella provet i svenska. En del av dessa elever har försörjningsstöd genom arbete och försörjning. Kravet för att få detta är att man har någon form av sysselsättning på heltid,

ofta halva dagen praktik och andra halvan SFI-studier. Problem har uppstått kring närvarorapporteringen, som är nödvändig för Arbete och försörjning men inte i samma utsträckning för SFI (Enligt kommunallagen är SFI-undervisning frivillig såvida man inte har försörjningsstöd). Diskussionen har gått ut på att det är vuxna människor som man skall respektera. Men om dessa inte har helt klart för sig vilka regler som gäller, blir det också tydligt vilka förväntningar som ställs.

22 februari 2005

Frågan hur vi går vidare med föräldragrupperna kvarstår

Att tänka på i samband med dessa:

- Vad skall göras?
- Vem skall göra det?
- För vem skall det göras?
- Med vem skall det göras?
- Var skall det göras?
- När skall det göras?

Dessa frågor ställdes ursprungligen av Johan Amos Komenius, som skissade de första läroplanerna för det svenska skolväsendet på sextonhundratalet. Mijo Tomasevic vidarebefordrade dem.

En annan lärdom var från Kirkegaard: När du skall göra något för någon annan måste du veta var den personen befinner sig i frågan.

15 mars 2005

Behoven i skolan

Som tidigare konstaterats behövs fler vuxna i skolan. De behövs inte som 'poliser', utan som stöd och trygghet för eleverna. Barnen

behöver helt enkelt fler som ser dem och bekräftar dem. De behövs i korridorer, matsal, fritidsverksamhet och på undanskymda platser där mobbning annars ostört kan ske. Det kan gärna vara någon som gått på skolan förut och känner till var sånt sker.

Alltför många elever mår dåligt och orkar av olika skäl inte med skolan. Ett kan vara att det blivit alltför 'fritt' genom att man bryter mot regler utan att det blir någon påföljd. Eleverna är också råa mot varandra på ett sätt som inte förekommit tidigare. Det sociala samspelet på skolan behöver styras upp utan att det blir alltför kontrollerande. Man måste hitta en balans. Men många behöver faktiskt social fostran på grundläggande nivå. (Vilket blev tydligt i Julstugans verksamhet).

Det visar sig också när elever i åttan är ute på praktik och inte passar tider eller ringer och talar om när de är sjuka. De tar inte praktiktjänsten på allvar och då blir inte heller ungdomarna tagna på allvar. Man slutar räkna med dem, vilket är förödande i längden. Det är svårt att respektera någon som man inte kan lita på. Stort arbete läggs på de nya sjuorna bl a med resonemang kring regler och varför man har dem. Någon från fältgruppen + fritidsledare på skolan går in i sjuorna och talar med pojkar och flickor för sig.

Överhuvudtaget behövs numera ett socialt engagemang från personalens sida. Många lärare har ofta inte tillräcklig kunskap om hur de skall hantera sociala problem; de är ju utbildade för att bibringa eleverna kunskap, inte agera kurator eller socialsekreterare. Som lärare har de dessutom press på sig att få eleverna godkända. Det borde finnas bedömning av annat än kunskap. Men utan kunskap om hur man hanterar sociala problem blir det svårt att komma till rätta med sådant som gör att barnen mår dåligt.

5 april 2005

Bemötandet

Bemötandet är avgörande för hur integrationsprocessen utvecklas – eller avvecklas. Bemötandet har också betydelse för om en relation

utvecklas och hur. Och ömsesidig kommunikation, samspel, är en förutsättning för integration.

Att bli sedd och bekräftad som person minskar osäkerheten i en främmande situation och gör det möjligt att skapa en relation. Det betyder mycket att en lärare eller myndighetsperson känner till namnet på sin elev/klient. Det kan inge en viss trygghet, som är nödvändig för att man skall känna sig hemma.

Många av dem som har till arbetsuppgift att på olika sätt lotsa flyktingar och andra invandrare in i det svenska samhället upplever att tiden inte räcker till. Man har alltför många klienter eller elever för att kunna ägna var och en den tid som behövs för ett bra individualiserat möte. Enkla men bra redskap i arbetet är att så snart som möjligt lära sig nykomlingens namn och ett ansikte knutet till detta. Med hjälp av digitalkamera är det lätt att lägga in bild tillsammans med personuppgifter i datorn. Det underlättar för båda parter. Tjänstemannen känner igen och kan placera personen i fråga och denna blir igenkänd och därmed bekräftad.

Den första tiden

Hos de flesta nyanlända finns en vilja att snabbt komma in i det nya samhället. Det vore bra att fånga den entusiasmen medan den fortfarande finns. "Senare finns risken att de blir samhällsfiender." Genom bl a uppmuntran kan man bygga vidare på entusiasmen.

Tyvärr blir det ofta så, att samhällets höga mål med lång utbildning för invandraren motverkar och fördröjer integration snarare än befrämjar den. Det behövs ett bredare perspektiv på invandraren. Arbetsliv och utbildning är viktiga delar, men de räcker inte. Dessutom utgör krav på språkkunskaper och behörighet hinder även för arbetsuppgifter där språk och behörighet inte är av avgörande betydelse. Många tycker det är svårt att komma in i samhället.

Det ser ut som om småskalighet främjar integration. Det är ofta lättare för familjer som kommit till de små byarna att bli inkluderade i samhällsgemenskapen. Det ligger inte lika nära till hands att tala i

'vi och dom' -termer, när våra barn går i samma dagis och skola, tränar i samma fotbollslag etc.

Och sedan...

Det svenska samhället är bra på att tillfredsställa de grundläggande materiella behoven. Bostad ordnas, barnen sätts i skola eller dagis, de vuxna erbjuds undervisning i svenska och försörjningsstöd utbetalas till dem som inte har arbete eller annan inkomstkälla.

"Man vet inte vad ni förväntar av oss. Man kan tro att det räcker med Sfi, men det behövs mycket mer information från flera håll. Svenskar är för snälla, undviker konflikter och undviker att vara tydliga." " När man har problem går man till läraren som inte kan hjälpa alla."

Konflikträdslan kan nog betecknas som ett nationellt karaktärsdrag, Men det självklaras osynlighet gör att det är inte alltid lätt att veta vad man skall vara tydlig om.

Språkets oändliga möjligheter innebär också många möjligheter till missförstånd. Rädsla att säga fel och göra bort sig hämmar många. Man förlitar sig ofta på barnen, vilket kan leda till omkastade roller i familjen vars struktur blir oklar. "Vi borde påpeka för föräldrarna att det inte bara är barnen som måste lära sig språket. Och vi borde informera om så mycket annat än skolan" (Rädda Barnen har gjort en film om barn som blir föräldrar till sina föräldrar).

Möjligheter att tala med folk som inte också representerar en myndighet behövs också men är inte alltid så lätta att hitta. Tidsbrist tycks vara en folksjukdom i Sverige där de flesta småbarnsföräldrar förvärvsarbetar. Men dagis och simskola är exempel på möjligheter att träffa svenska föräldrar.

Invandrarföräldrars predikament

"Det är mycket jag inte kan lära mina barn, men jag kan skapa förutsättningar för dem. Även om jag blir svensk medborgare är det

annorlunda för mej. Barnen kan lyckas, men det är inte säkert att jag kan det. Jag kämpar för att trivas, barnen kan lyckas.”

Utdrag Sfi

10 mars 2005

Utnyttjande av systemet

Detta är ett återkommande ämne inte bara i Sfi-gruppen. Det är olika hur grupper från olika länder utnyttjar systemet och orsakerna kan vara flera. Det verkar som om de som blir omhändertagna från början är mera benägna att slå sig till ro med försörjningsstöd.

Med fel signaler från början anpassar man sig till systemet och utnyttjar detta. Man får inte arbeta utan uppehållstillstånd och väntan på detta kan ju som vi vet bli lång. Det tär på den initiativkraft och viljestyrka som i många fall krävdes för att lämna hemlandet.

När förväntningarna från det nya samhällets sida dessutom är oklara ligger det nära till hands att mer eller mindre avskärma sig från detta.

Det är uppenbarligen också så att ryktet om det svenska flyktingmottagandet så som det var för 20 – 30 (?) år sedan lever kvar; vill man inte arbeta så behöver man inte. Det är skillnad mellan att leva för att arbeta och att arbeta för att leva. Med Luther på axeln gäller det förstnämnda, i kulturer där arbetet inte är lika viktigt för identiteten gäller det andra. I Dalmatien finns ett talesätt som lyder ungefär: ”Hellre sitter jag för en krona i timmen än arbetar för två kronor i timmen.”

13 april 2005

Information

Redan på första mötet i höstas konstaterades att ett hinder för integration är bristande information. Men det är inte alltid så lätt att veta på vilka områden som informationen är otillräcklig. Den kultur man vuxit upp i är så självklar att det är svårt att tänka sig vad någon med annan kulturell bakgrund ställer sig frågande inför. Ett bra sätt att få fram vad nyanlända upplever som annorlunda, främmande eller konstigt är att fråga vad de skriver om till anhöriga och vänner i hemlandet. En av Sfi-eleverna väntar på att hans familj skall komma. Vad tänker han berätta för dem om det nya landet?

Eva har talat med sina elever om olika institutioner, företeelser och koder i det svenska samhället. Utifrån dessa samtal har hon skrivit 'dialogmallar' med inledande information om varje ämne. Några är Personnummer, Skola och arbete, Demokrati, Sjukvård, Religion och Oskrivna lagar. Tillsammans skall de utgöra ett samhällskunskaphäfte och användas i undervisningen samt byggas på efter hand. Ju mer man vet, ju fler frågor finns att ställa.

Många Sfi-elever frågar om allt möjligt, men de kommer inte med lappar som barnen fått med sig hem från skolan. Är det så att en del information från skolan inte går fram till föräldrarna?

De glömda kvinnorna

Planer finns på ett projekt att hitta mammor som aldrig kommer till Sfi eftersom de alltid är mammalediga. Man borde kunna söka EU-stöd för att arbeta med dessa kvinnor, som aldrig kommer ut och som oftast är gifta med lågutbildade män. Man kunde samla dem en eftermiddag i veckan, kanske i syföreningsform.

"Sharaf hjältar"

Ulla-Karin berättade om seminarium på Länsstyrelsen, där tre unga killar från Fryshuset i Stockholm talade om projekt "Sharaf hjältar"

som de deltar i. De ratar gammal heder och är utbildade för att gå ut i skolklasser och tala om det hedersrelaterade våldet. Denna typ av våld skiljer sig från mäns 'vanliga' våld mot kvinnor genom att det är kollektivt planerat och utfört samt socialt sanktionerat, medan det 'vanliga' våldet mot kvinnor är individuellt utfört och kollektivt fördömt.

Pojkarna måste också hitta en väg att tala med sina pappor, som inte nödvändigtvis sanktionerat sönernas engagemang.

De skall utbilda Sharaf hjältar i Landskrona och Malmö, där de redan värvat femton pojkar i Rosengård. Vore inte detta något för Eslöv också?

Utdrag ungdomsgrupp

8 november 2004

Kommentarer och förslag

Det är min övertygelse att barn och ungdomar som respekteras för vilka de är har lättare att ta ansvar för sina liv som vuxna. Alla behöver vi bli sedda och lyssnade till, bli bekräftade, men jag tror det är särskilt viktigt för barn och unga. Samtidigt behöver vi veta vilka förväntningar och krav som ställs på oss och som vi åtminstone måste försöka uppfylla för att vi skall bli respekterade. När man upplever att ingen bryr sig eller räknar med en, ligger det nära till hands att göra något som väcker omgivningens tydliga ogillande. Då får man i alla fall uppmärksamhet, även om den är negativ. Bland likasinnade kompisar kan den vara positiv, och risken finns sedan att man ser upp till och identifierar sig med dem som helt slagit in på brottets bana.

Det behövs därför ett bredare vuxenansvar med många kontaktpersoner som bekräftar ungdomarna och samtidigt lär dem att ta ansvar för sina handlingar och visa hänsyn gentemot andra.

Efter första mötet konstaterade jag att behov finns av:

- Föräldragrupper knutna till skola och förskola
- Stödpersoner i skolan - som praktik?
- Aktiviteter/ verksamheter för barn och ungdom
- Förebilder
- Brobyggare

Till detta kan tilläggas:

- Allaktivitetshus
- Jourcentral dit man kan ringa när man träffar på ungdomar på fel plats och fel tid.

Invandrarföreningar skulle kunna som en länk mellan den svenska och andra kulturer men också mellan ungdomar och deras föräldrar. Det är ofta lättare att tala med någon annan vuxen när problem uppstår.

Föräldragrupperna kan utformas som självhjälsgrupper. Sådana bygger på jämbördighet, autonomi och ömsesidighet. "Till skillnad från annan självhjälp underlättar deltagarna för varandra och inte bara för sig själva. Dessutom vänder grupperna sig ut mot lokalsamhället och andra som har liknande behov. Självhjälsprincipen säger att den som hjälper får mest hjälp själv. Ömsesidighetsprincipen säger att du skall inte bara ta emot hjälp efter behov, du skall också ge efter förmåga. Självhjälsgrupper är ett sätt att skapa nätverk på grupp nivå. Självhjälsgruppens funktioner är social kontroll, resocialisering och mästring. Den kan ha en terapeutisk funktion i en övergångssituation och hjälper till att hantera en livssituation...Precis som i vänskapsrelationen kommer kraften i självhjälsgruppen från det informella nätverket , alltså varken från familj eller offentligt anställda." (Ur Vibeke Bing: "Små, få och fattiga. Om barn och folkhälsa", med referens till Habermann)

11 februari 05

Ungdomar och fritid

Många invandrarföräldrar engagerar sig inte i barnens fritid. Delvis är det en kulturfråga; de är inte vana att lägga pengar på sin fritid. Det borde finnas möjligheter redan i förskolan att söka aktiviteter som ger större möjligheter i tonåren.

Att göra saker tillsammans är ett sätt att få kontakt med andra på ett naturligt sätt. När ungdomar från exempelvis olika skolor möts är det ett utmärkt sätt att få dem att åtminstone respektera varandra. Det hjälper till att göra skiljelinjen mellan 'vi' och 'dom' mindre markant.

Ett önskemål från ungdomarna i Eslöv är att möta jämnåriga på andra fritidsgårdar.

12 april 2005

Vill samhället verkligen göra något?

En uppgiven fråga föranledd av det allt rårare våldet, misshushållning med resurser och kortsiktigt sparande.

'Fältarna' arbetar huvudsakligen dagtid, medan det är på kvällarna som ungdomarna har störst behov av dem. Det händer alltför mycket som inte borde hända på kvällar och nätter. Det är då fler vuxna behövs ute. Det hjälper inte att anställa fler som arbetar mellan 8 och 15 eller skicka folk på kurs. För några år sedan var det ART (Aggression Replacement Training) som gällde.

Kortsiktigt ekonomiskt tänkande får man som regel betala dyrt för senare. Att ha en unge på behandlingshem kostar skjortan. De som sköter sig får allt mindre av resurserna vilket också straffar sig i längden.

Situationen i skolan

Skolan är en arbetsplats också för barnen, men vi vuxna hade aldrig accepterat att ha det så. Många barn är rädda.

Bråkstakar är så stämplade som sådana att lärarna inte bryr sig om att säga till dem. Det hjälper inte eftersom dessa elever saknar respekt och förtroende för sina lärare. Det som vuxna säger får ingen betydelse.

Samtidigt är det så att ungdomar som har koncentrationssvårigheter och bråkar i skolan kan vara lugna när de är hos Jonny, där de känner sig trygga. De kan alltså sköta sig.

Möjliga strategier

Villrådigheten inför hur problemen med stökiga, förvirrade och våldsbenägna ungdomar skall lösas är uppenbar. (Ungdomarna kan naturligtvis också vara 'goa' och charmiga)

Man skall i alla fall inte jaga dem hela tiden som i Stockholm och Malmö. När bråkstakarna får för mycket uppmärksamhet förstärks det dåliga beteendet. Man kan jämföra med de högerextrema; ju mer samhället är emot dem, ju starkare blir de.

När man har att göra med en grupp ungdomar är det lämpligt att dela upp dem efter vilken nivå i hierarkin de befinner sig på. Det pågår ett maktspel och ingen säger något när alla är samlade. Tjejerna plockas undan, eftersom de stödjer killarna i konstellationen. Den som är tillsammans med ledaren har högst status.

Skolorna skulle kunna anställa någon som går omkring och som känner ungdomarna. I Staffanstorp har man en socionom i skolan, som tar kontakt med fältgruppen vid behov. För sekretessens skull bör det inte vara en socialsekreterare. Bättre med någon som inte har anmälningsplikt. Ungarna vet att socialsekreteraren måste rapportera brott. Genom diskussioner som får ta sin tid får de själva

komma fram till att det är bäst att avslöja vad som hänt. Optimalt vore att ha Jonnys verksamhet på Norrevångsskolan under skoltid. Någon annan skulle ha motsvarande på Ekenässkolan. Utanför skoltid verksamhet som vanligt på Östergatan. Man måste kunna arbeta flexibelt.

Det måste satsas på förebyggande arbete. Den senaste tidens våldsdåd har begåtts av ynglingar som är kända av de sociala myndigheterna. Sedan kommer en hop 12-13-åringar som vi måste ta itu med innan något händer.

Det behövs genomtänkta handlingsplaner för vad man gör när något går snett. Hota aldrig med straff som inte sedan verkställs. Det underminerar förtroendet för vuxenvärlden och spär på respektlösheten. Samtidigt får inte straffet innebära att man därigenom 'tappar' personen.

Relationer som motverkar våld

Har man en relation med ungarna så sabbar de inte. Man vill inte göra den illa som man har en relation till. Hyser man ömsesidig respekt för varandra löser man inte sina konflikter med våld.

21 april 2005

En fråga om ansvar

Vem bär ansvar? Här väljer vi att inte se vad som händer på gator och torg. Många gånger av rädsla för att bli misshandlade, men också för att vi överlåtit allt åt myndigheter och andra samhällsinstitutioner. Vi tar inte det ansvar vi borde gentemot det uppväxande släktet.

Det är lätt att säga "Vi måste lägga större ansvar på föräldrarna och andra vuxna." Men hur kommer vi dit? Många föräldrar upplever att de fräntagits ansvar för sina barn. I jämförelse med den professionella personalen i daghem, förskola och skola känner sig många som amatörer. Yrkesrollens baksida kan mycket väl vara att

man inte fattar eller tänker på att föräldrarna kan vara en resurs för sina barn.

Ungdomarna bär naturligtvis också själva ansvar för sina handlingar. Gruppträck befriar inte från ansvar.

Förslag: Kalla in föräldrarna när deras barn misshandlat eller vandaliserat och låt dem ta ansvar. Låt dem följa och hålla koll på sitt barn på uppdrag av soc. Avvakta en månad med utredning.

Ungdomar med självskaðebeteende

Det är inte alla ungdomar som blir utåtagerande och våldsbenägna som resultat av sin oförmåga att hantera sina liv på ett sätt som såväl de själva som omgivningen mår bra av. Många utvecklar i stället ett självskaðebeteende som inte alltid är lätt att upptäcka. De kommer också i skymundan när uppmärksamheten som vanligt riktas mot dem som gör mest väsen av sig. Vi måste lyfta fram alla.

Två världar

Det är strax före klockan 8 en vardagsmorgon i Eslöv. En ung flicka kommer cyklande på en mountainbike. Den svarta slöjan och klädnaden fladdrar i vinden. Hon svänger in bakom en bensinmack och kliver av cykeln. Så tar hon av sig den muslimska klädedräkten och stoppar ner den i en väska. Hon tändar en cigarett och cyklar vidare klädd såsom modet föreskriver för en ung tjej i Eslöv.

Händelsen vittnar om en situation som många unga kvinnor lever i. De rör sig dagligen mellan två olika världar, vilket kan vara mycket problematiskt. Vi känner inte till mer om den cyklande flickan än vad som framgår av berättelsen ovan. Men utifrån det faktum att hon tog av den muslimska klädedräkten kan vi nog dra slutsatsen att hon inte bar den av egen fri vilja. Hur hennes liv i övrigt ser ut, kan vi bara spekulera om. Har hon bröder som vaktar på henne så hon inte skadar familjens heder? Får hennes skoluppgifter stå tillbaka för lillebrors spelande på familjen dator? Hur mycket tid har hon för sina hemläxor när hon skött hushållsarbete och passat upp

på pappa och bröder? Får hon själv bestämma vem hon skall gifta sig med? Vad händer om ho blir kär i en svensk pojke? Riskerar hon att utsättas för hedersrelaterat våld? Då tillhör hon en grupp unga kvinnor som också måste lyftas fram och få det stöd de behöver. Terrafem i Malmö arbetar med dessa kvinnor.

Utdrag ur diskussioner på Ungdomens hus

Könsroller och familjestruktur

Man kan säga att könsrollerna blir tydligare genom att krav och förväntningar på tjejer respektive killar skiljer sig åt mer än vad de gör i den svenska kulturen. Det är stor press på killarna samtidigt som det kan tyckas som om det viktiga är att dessa är lyckliga. Pojkar har större frihet, såväl inom som utanför hemmet. De behöver oftast inte hjälpa till hemma och det är OK för dem att röra sig fritt ute. "Min bror plockar inte undan efter sig."

Samtidigt är det en självklarhet att äldste sonen övertar faderns roll när han inte längre finns där. "Nu är du min högra axel" är ett sätt att uttrycka detta. Dör fadern, blir sonen familjens överhuvud. "Hemma hos hans mamma är han kung." Alla pengar som familjemedlemmarna tjänar läggs i en kassa som fadern eller sonen förfogar över.

I ungdomarnas hemländer är det inte vanligt att kvinnor utbildar sig. De skall ju sköta hem och barn och det lär man sig i hemmet under uppväxten. Männen kräver mycket från kvinnorna och det börjas tidigt. Flickor passar småsyskon och passar upp på sina bröder, diskar, städar och lagar mat. "En tjej måste alltid orka." "Man kan inte säga nej till männen. Men i städerna är det annorlunda nu. Killarna hämtar saker till flickvännen." Män och pojkar serveras först, medan kvinnor och flickor umgås i köket och väntar på sin tur. Här går de i skolan och skaffar sig en utbildning, men i många fall hänger könsrollsmönstret från hemlandet kvar vad gäller hemsysslor, sätt att umgås och inskränkningar i rörelsefriheten utanför hemmet. Traditionen är stark.

Krav och förväntningar på vem man skall gifta sig med gäller både pojkar och flickor. Familjen ser helst att man gifter sig med någon från hemlandet, vilket är både på gott och ont.

För kvinnor som vuxit upp här kan det kännas mycket kränkande att bjudas ut på äktenskapsmarknaden som en handelsvara. Situationen blir inte bättre av att det är oklart huruvida det är kvinnan som person eller som medel för att få uppehållstillstånd som lockar den presumtive äkta mannen. För många av medsystrarna i hemlandet är det självklart att det är uppehållstillståndet som hägrar och de betraktar de emigrerade 'svensorna' med oblida ögon. "Ni tjejer från Sverige tar våra killar. De är bara ute efter visum."

Flera har också känt sig utnyttjade vid besök i hemlandet, där deras anhöriga inte förstår hur mycket allt kostar här. Relationer förändras när människors levnadsförhållanden eller föreställningar om dessa förändras. "Vi har inte längre någon bra kontakt med släkten i hemlandet."

Kvinnosynen

Kvinnosynen i ungdomarnas hemländer jämfört med den vanligt förekommande i Sverige har diskuterats livligt. "Kvinnor och barn har ingen rätt därnere", sade en tjej och fick medhåll av kille som är uppväxt här. Han menade att det är helt fel att det är så. "Det är alltid kvinnans fel i mitt hemland", sade pojke som är relativt ny i Sverige och tycktes anse att så är det ju.

Hedersrelaterat våld

Hedersrelaterat våld är egentligen en omöjlighet, eftersom våld inte är förenligt med ett hedersamt uppträdande. Heder och respekt hänger samman genom att ett hedrande beteende inger respekt. Respekt har ingenting att göra med rädsla eller våld. Det är alltid respektlöst att påtvinga någon något mot dennas vilja.

Ändå finns något som kallas hedersrelaterat våld, och det kan ta sig olika uttryck. I sina milda former handlar det om att unga flickor inte får klä sig som de vill, inte får gå på disco och att de måste gå direkt hem när skolan slutar. I extremfallet handlar det om att döda den som dragit skam över familjen genom att göra något som strider mot familjens/kulturens grundläggande normer. Därmed har mannens/familjens/släktens heder tagit skada.

Våld mot kvinnor

Alla kände till någon som blivit slagen av sin man. Varför blir kvinnor slagna och vad är det som gör att de 'ställer upp' på det genom att inte anmäla misshandeln eller åtminstone lämna den som slår henne? Varför slår mannen? Någon menade att en stark kvinna nog inte blir utsatt på samma sätt. Mannen vågar inte ge sig på henne. Samtidigt händer det att just kvinnans styrka får mannen att känna sig underlägsen och av den anledningen slår henne. Kvinnor vittnar om att de skäms för att de blir slagna, vilket är en anledning till att misshandel inte anmäls till polisen. De vill inte ens erkänna det inför sig själva. "Är man ensam, står man ut med det. Jag skämdes för hur jag hade blivit behandlad."

En annan är att kvinnan av olika anledningar är beroende av mannen. Hon har ingenstans att ta vägen, hon riskerar att förlora kontakten med sina släktingar, som skulle vända henne ryggen om hon anmälde sin man. Hon skulle till och med kunna förlora sina barn, eftersom barnen i många länder tillfaller mannen vid skilsmässa. Dessutom är det väl känt att det bemötande en kvinna får när hon anmäler en våldtäkt till polisen kan vara direkt kränkande.

Men varför slår mannen? Någon har definierat våld som maktlöshet. Man slår när man förlorat kontrollen, makten, över någon. Slår för att sätta på plats, ungefär.

Varför slår man överhuvudtaget sina närstående? Forskning vid Harvarduniversitetet och Maclean sjukhuset i USA har visat att barn som blir slagna har en tendens att själva ta till våld senare i livet. När de får stryk av närstående eller bevittnar hur pappa slår

mamma, lär de sig att det är acceptabelt och till och med moraliskt rätt att med våld genomdriva sin vilja. Det måste ju vara moraliskt rätt när den som älskar dem slår dem.

Gruppträck

förekommer överallt och från olika håll, på gott och ont. Det hjälper till att upprätthålla normer som är nödvändiga för att ett samhälle skall fungera. Men det är väl också det som ligger bakom det så kallade hedersrelaterade våldet? Skulle en far slå ihjäl sin dotter om inte släkten 'tryckte på'?

Arbete och framtidsplaner

Alla kan berätta om egna eller närståendes försök att få arbete som tydligen finns, men inte för dem. Det förekommer att man från arbetsförmedlingens sida uppmuntrar till namnbyte, vilket vittnar om svårigheterna. Namnet är en del av en persons identitet, och det borde inte komma i fråga att byta för att få arbete.

Bemötandets betydelse

”Om vi möter människor med intresse och respekt för deras ursprung, når vi dem lättare. Det kan bli en dialog som bär framåt. Vi har en tendens att prata *om* flyktingar och andra invandrare i stället för att tala *med* dem.”

”Det var en äldre dam som hjälpte oss hela vägen. Majgun hette hon. Det var på Gotland.” ”Som barn blev jag väl bemött. Den första kontakten glömmen man inte, de som bemött en väl. Den första läraren betydde mycket. I skolan har de tagit väl hand om mej. På Bergagymnasiet var jag den enda invandraren i klassen.” ”Det har varit både positivt och negativt överallt. Jag har lätt att få kontakt med andra så de ville att jag skulle vara kamratstödare.”

”Det beror på vilka grannar man har, om de hälsar och tar kontakt. Mina bröder som umgås mer med utländska killar, talar sämre svenska.”

Att våga ta utmaningar

Att våga anta utmaningar, våga ge sig ut i det okända, våga fråga för att bryta en okunnighet. ”Man kan inte riktigt hantera situationen när man inte behärskar språket. Men det handlar inte bara om språket, det handlar också om kultur, kommunikation och den sociala koden.” Även här krävs en ömsesidighet; för att få kunskap om den sociala koden måste man lära känna den som har nyckeln till koden.

”Man måste ta ansvar själv, inte lite till samhället för allt.” Personer som länge levt i det vacuum som väntan på uppehållstillstånd ofta innebär, har svårt att ta ansvar fullt ut för sina liv. Det är lätt att falla in i en hjälplös offerroll. ”Mycket handlar om en själv. Man kan inte klaga på samhället hela tiden.” Många äldre kvinnor har dessutom varit vana vid att det är männen som sköter myndighetskontakter, medan de varit hänvisade till hemmet. ”Svärmor har blivit så lat. Hon förlitar sig på andra.” ”Pappa fick alltid vara tolk åt mamma.”

Rädda Barnen har gjort en film om barn som blir föräldrar till sina föräldrar. När det händer, blir rollerna i familjen omkastade och familjestrukturen bryts sönder. Det är inte bra för någon. Fäders roll som familjens överhuvud urholkas när de måste förlita sig på barnen för sådant som annars varit självklara uppgifter för dem. Mödrarna kan inte heller hjälpa sina barn på samma sätt som i hemlandet, där de behärskar såväl språk som kultur. I det nya landets labyrint har barnen lättare att ta sig fram, men inte heller de förstår alltid hur saker och ting hänger samman.

Förändringar

Förändringar i förhållningssätt kommer småningom och märks på olika sätt. Någon tycker att svenskar börjar bli mer öppna. I den mån

det sker beror det kanske på att det främmande inte längre ter sig så konstigt. Man vänjer sig, och det sker ömsesidigt. Man släpper lite på traditioner, som framstår som alltför iögonenfallande och avvikande i den nya omgivningen. Ibland upplevs de inte heller längre som lika viktiga att hålla fast vid. När man börjar känna sig lite hemma, kan det hända med traditioner som upprätthållits mest för trygghets skull. När A ville börja med slöja som tioåring, förbjöd hennes pappa det.

Bilaga 3

Möte på Norrevångsskolan 26 maj 2005. Noteringar och reflektioner

Tjugotvå personer deltog i mötet. Diskussionen fördes i tre 'pytt-i-panna'-grupper med deltagare från de olika diskussionsgrupperna. Diskussionsunderlaget utgjordes av sammanfattning av vad som hittills diskuterats i de olika grupperna samt noteringar från besöket på Pilevallskolan i Trelleborg.

Grupp 1 Mats Andreasson, Arta, Jessica Jarl, Bonaventure Ndikumana, Mirjana Necevska, Inga-Lill Wallin och Kristina Warming.

Till grund för diskussionerna fanns en sammanfattning av vad som hittills har diskuterats i respektive grupp. Frågorna som ställdes inför denna diskussion var:

- Vad skall göras?
- Vem ska göra det?
- För vem ska det göras?

Integration – vad hindrar och vad befrämjar?

- Med vem ska det göras?
- Var ska det göras?
- När ska det göras?

Vi försökte i den mån det gick att besvara dessa frågor. Det konstaterades att den legitima kraften inte låg inom gruppen och att det är svårt att ge konkreta svar på samtliga.

Arbete och praktik

Största möjliga integration uppnås genom arbete. Tas kompetensen till vara på ett snabbt sätt så minskar tiden av arbetslöshet. Det är därför allas ansvar att lära känna, stötta och hjälpa individen. Ofta har en nyanländ väldigt få kontakter och inget kontaktnät. Vi som arbetar med den enskilde och har tillgång till ett nätverk är därför skyldiga att dra nytta av den samma.

De som är satta att arbeta med den typ av uppgifter är Arbetsförmedlingen och kommunens "Arbete och försörjning". Ofta blir invandrare och flyktingar avvisade av Arbetsförmedlingen och där har man också en tendens att hitta nya hinder när de gamla inte längre håller.

Det bör finnas en prioritetsgrund när man saknar nätverk. Den som arbetar med integrationsfrågor ska våga bryta mot reglerna och visa lite civilkurage, kräva att systemet öppnar sig och ser olika möjligheter istället för hinder.

Mycket beror också på mottagaren (dvs den som tar emot individen) då denne har ortkännedom och ett brett nätverk. Det krävs en stark ledning – helst en eldsjäl – en rektor, eller en socionom som engagerar sig i varje familj.

Det är viktigt att informationen är rak och tydlig och att man på ett tidigt stadium klargör vad som förväntas av individen. Ett slags kontrakt mellan handläggare där båda skriver under att följa planen. Det är viktigt att förmedla de positiva effekterna av exempelvis en praktikplats. Att det bl a kan vara ett ypperligt tillfälle att utvärdera och se hur ens tidigare yrke kan se ut i Sverige för att man ska kunna

Integration – vad hindrar och vad befrämjar?

ta ställning om man vill arbeta med det eller om man ska sadla om. För att inte tala om de språkfärdigheter som man kan utveckla och att det i sin tur leder till att föräldrarna får lov att behålla sin auktoritet och sina roller i familjen.

Mottagaren (handläggaren) ska lyfta upp bra exempel samt uppmuntra denne till att hitta sin plats i samhället. Det är viktigt att lyssna noga och se möjligheterna och på så sätt synliggöra individen. I förlängningen också hjälpa till att skapa nätverk.

Sfi

Tala om vad som gäller. En del tar löst på Sfi:n och tror att man kan komma och gå där som man vill. Sfi är ett arbete som måste utföras för att man ska kunna få ersättning.

Det är mycket viktigt med tydliga regler om vad som gäller och att handlingsplanens regler är bindande, vilket innebär att avdrag kan ske på försörjningsstödet om man inte följer dem.

För att ge en meningsfull undervisning måste grupperna minskas och grupper med olika utbildningsnivåer skapas.

Då Sfi-lärarna får allehanda frågor som kan uppstå i vardagen är det ett bra forum att distribuera information som redan finns översatt till olika språk.

Angående de glömda kvinnorna, fanns det en föregångare som flyttade verksamheten (Sfi) närmare denna grupp. Han hette Carl Lundin och startade språkträningsgrupper kvartersvis. Detta sker idag t ex på Rosengårdsskolan i Malmö där kvinnor träffas tre gånger i veckan och det finns tillgång till personal som tar sig an barnen under tiden.

Börja sprida information om samhället med att ex först informera om bostadsområdet, det kan finnas information på det egna språket. ebo har något redan. Man skulle också kunna upprätta ett system som finns i Danmark där man utbildar invandrare till bovärdar

De som ska utföra ovannämnda förslag är:

- a) den som upprättar handlingsplanen
- b) Sfi-läraren-na samt
- c) ebo

Andra aktörer som skulle kunna sammanföra kvinnor är olika typer av studieförbund, såsom MBV, Studieförbundet samt Vuxenskolan. Berga bostadsområde har eller har haft liknande träffar där man pratade om olikheter och lite anekdoter.

Det har också funnits något som hette Kontaktnätet men det kräver att man först utbildar folk (volontärer) i och om mottagandet och bemötande samt att det kräver att man ska bjuda på sig själv.

Gruppen ansåg att Sharons hjältar inte är något för Eslöv i detta skede, det är till att gå för långt dock finns något liknande för tjejer på Ungdomens hus. Diskussioner kom sedan att handla en hel del om tjejer och hur de blir bemöta. Överlag ansågs det att samhället och media inte är särskilt snällt mot tjejer i allmänhet och att idealbilderna är alldeles för onyanserade.

Ungdomsgruppen

Någon slags utbildning för föräldrar om vad det innebär att vara förälder som ska generera självhjälpgrupper. Detta inte bara för invandrare. Kristina Warming har på sitt höstprogram något som ska handla om barns hälsa. En del föräldrar ha och tenderar att behandla sina barn som smycken och det blir ett socialt handikapp om man inte kan ta hand om barn på rätt sätt.

Förslag på vad som kan göras är:

- A) En social läroplan i skolan – Skolministern har tagit upp det i debatten
- B) Föräldragrupper

Integration – vad hindrar och vad befrämjar?

Den som ska genomföra det är:

- A) Skolan - de ska ha möjlighet att ingripa (på tapeten i den allmänna debatten)
- B) Barn och familj – dessa arbetar idag mer problemorienterat. Skolledning och kurator som ska arbeta enligt principen handling – konsekvens

Hur och var det ska göras:

När det gäller föräldragrupper får man börja i lite skala. Först med att bjuda in och informera föräldrarna (på det egna språket) om vad mötet ska handla om. Mötet skulle kunna äga rum på en förskola så att man kan ta barnen med sig. Efterhand bjuder man in fler aktörer med relevans och på så sätt utvecklar verksamheten.

Ungdomens hus

Diskussion fördes kring acceptens av att tafsa på tjejer och diverse könsord som florerar ute i samhället. TV spelar här en viktig roll, särskilt nu med alla dessa såpoperor. Genom denna förnedrings-TV ges en signal om en viss tolerans åt den allt råare tonen.

Verksamheten på Ungdomens hus har vissa kurativa inslag. Tjejerna som jobbar där får ofta ta del av problem som invandrartjejer har. De fungerar som bra förebilder genom att lyssna och ge goda råd. De är viktiga på det sättet att de själva är unga och invandrartjejerna känner att de kan prata i förtroende och utan krav på motprestation.

Information kommer att gå ut i form av en broschyr om att Ungdomens hus är till för alla. Aktiviteter finns i form av tjejkvällar och musikgrupper. Planer finns på att utveckla verksamheten till att även innefatta läxhjälp. Tips kom om att koppla in olika typer av ideella organisationer (Röda Korset m fl), föräldrar samt pensionärer. Det konstaterades att det finns massor med goda viljor i Eslöv. Detta bör någon ta tag i och inventera. Man kan börja med dem som arbetar med barn och se vad de har nätverk, t ex Barn och familj.

Ett faddersystem på olika nivåer diskuterades:

- lärarstuderande skulle kunna vara verksamma på sin fritid genom att gå ut med barn, t ex gå på bio
- vuxenkamratsystem, som t ex Rotary har ("Att göra skillnad")
- fadderverksamhet mellan barn och barn på väg in i vuxenåldern.

Dessa verksamheter kan i sin tur generera till att det sker något i mer organiserad form som handledning och vägledning. Tjejerna som jobbar på Ungdomens hus skulle i högsta grad vara behjälpta av att få handledning.

Öppen debatt

Diskussion kring nätverk

Det är viktigt med nätverk och att den nyanlände får ta del och lov att nyttja etablerade nätverk. När man skapar nya nätverk är det viktigt att ange syftet och att planera långsiktigt. Kontinuiteten är också viktig samt att när det gäller invandrare och flyktingar att ge särskilt stöd och det viktigaste av allt: att **se** personen i fråga.

Smart

Ett nytt projekt kommer att starta till hösten som Kristina Warming kommer att vara med i vid namn Smart. Det skall inte förväxlas med tidigare integrationsprojekt vid samma namn. Denna är en riksomfattande organisation med ett internationellt nätverk. Den är till för barn och ungdomar, där ett kontrakt skrivs mellan barn/ungdom och organisationen. Det finns redan ca 30 000 medlemmar i Sverige och det går ut på att det är smart att...

... sköta sig i skolan

... vara en bra familjemedlem

... bra samhällsmedborgare, osv

Barn/ungdomar ska genom organisationen ha tillgång till olika fritidsaktiviteter.

Integration – vad hindrar och vad befrämjar?

Starten för initiala mötet är/var den 31 maj, kl 18:00 på Östra skolan. En entusiast i detta är Asghar (karatedomare) och tanke är att man ska knyta idrottsstjärnor till verksamheten. Den 2-4 juni är t ex *Världsmästerskap* i Karate i Eslöv, som Asghar har jobbat för.

Nollvisioner är bra att jobba utifrån, t ex när det gäller droger, alkohol, mobbing, brottsprevention mm.

Mirjana Necevska
referent

Grupp 2 Pelle Johansson, Jasmin Safic, Gitte Forstenberg, Dugagjin Delija, Cecilia Levin, Lena Narling, Karin Månsson

Diskussion som fördes inom vår grupp gick igenom de flesta grupperna och deras områden. Vad som kännetecknar diskussionen är att vad vi än diskuterade kom vi hela tiden tillbaka till 4 grundläggande saker.

För det första att information når ut på ett så tidigt stadium som möjligt. Allting handlar om att fånga människan innan hon blir negativt inställd till sitt nya hemland. Att behöva gå 6 månader utan någon kontakt med det svenska samhället skapar en negativ inställning. Viktigt att familjen träffar de personer som är av intresse för familjen så att de så snabbt som möjligt får ett ansikte på de olika myndigheter och föreningar som människorna representerar. Att ha möjligheter till tolkar främst inom skolan då de för närvarande använder sig av hemspråklärarna som kanske inte heller kan det svenska språket. Hu skall de kunna översätta om de inte förstår? Tillgång till översatt information där kostnaderna är väldigt stora för enskilda skolor. Det diskuterades summor på 8000-10000 för två A4 sidor. Språket är den stora boven i dramat om människor inte förstår varandra blir det omöjligt att skapa en förändring. Finns det möjlighet att samordna detta för flera skolor och på så sätt pressa kostnader?

För det andra att frågan måste ha koppling och engagemang från ledningen i kommunen. Det ifrågasattes om det var ett prioriterat

Integration – vad hindrar och vad befrämjar?

mål för politikerna. Hur fångar vi deras uppmärksamhet när enbart de kortsiktiga målen är intressanta.

För det tredje att frågan kräver eldsjälur, nån som verkligen ger allt för dessa frågor. Den person som brinner för en sak prioriterar på ett sådant sätt att de frågor som han/hon brinner för alltid prioriteras.

För det fjärde att pengar måste tillsättas, denna punkt kan ses som en fortsättning på punkt 2.

Vad skall göras?

Vår diskussion blev mer att vad som än händer att denna fråga inte släpps. Känslan var att det kommer att rinna ut i sanden annars. Så för det första att vi gör något. Vad som då skall göras är svårt att greppa men dessa föräldragrupper som fanns i Trelleborg känns som ett projekt som innefattar många av de olika temagrupperna. Barn och ungdom, Sfi Arbete och praktik m.m. Vad som är viktigt är att om detta är ett projekt som skall göras måste vi få stöd och support från kommunledningen. Ett sätt att väcka tanken är kanske att informera kommunledningen både tjänstemän och politiker om detta program innan vi ens bestämmer oss att vi ska använda det. Ju snabbare vi får fäste i ledningen desto bättre. Är detta en politiskt viktig fråga för Eslöv?

Vem skall göra det?

Vem kommer att ta över efter Christina eller finns det möjlighet för dig att fortsätta? Personen ifråga måste ha nära tillgång till ledningen för att det ska kunna fungera.

För vem skall det göras?

Självklart så ska det göras för både föräldrar och barn just därför är "föräldragruppens" tankar så intressanta. På ett enkelt sätt får både vuxna och barn en möjlighet att snabbt komma in i svenska samhället, information om hur saker fungerar, möjlighet att ställa

frågor. Gruppen trodde inte att insatser i en viss speciell grupp skulle ge något istället var det insatsen som involverade alla som var mest intressant.

Med vem skall det göras?

Detta projekt kräver resurser från olika håll just därför skall måste det finnas en ansvarig på ledningsnivå som tar tag i det.

Var skall det göras?

Diskuterades ej.

När skall det göras?

Så fort som möjligt. Viktigt att ta tillvara på den diskussion och de kontakter som har skapats under detta projekt.

Pelle Johansson
referent

Grupp 3 Anette Alvarsson, Iréne Gunnehill, Jessica Hall-Galbe, Anders Hansson, Afrah Hussein Omer, Ann-Margreth Johansson, Per-Olof Persson och Christina Spännar.

Diskussionen handlade om:

- Information
- Föräldragrupper och skola
- Roller i familjen och identitet
- Ungdomar och strul
- Ungdomens hus

Information

Information behövs för alla men kan se olika ut beroende på personens bakgrund. Ett individualiserat synsätt på introduktion/integration innebär bl a att man försöker ta reda på vilken information personen behöver för att kunna hantera livet i det nya landet. Här underlättar samarbete mellan olika handläggare som i sitt arbete inom olika förvaltningar och myndigheter möter den nyanlände.

Föräldragrupper och skola

Syftet bestämmer vad man fokuserar på i föräldragrupper och det finns olika modeller att arbeta utifrån. I Anettes uppdrag ingår att starta föräldragrupper där tonåringar står i fokus. Målgrupp är tonårsföräldrar, alltså inte bara invandrarföräldrar. Kuratorer och skolsköterskor deltar och det är tänkt att COPE-modellen skall användas. Den används oftast för barn mellan nio och tolv år, men har i Malmö utvecklats för högstadiet. Är huvudmålet att stärka nyanlända föräldrar i sin roll som fostrare för att trygga barnens uppväxt och framtid i det nya landet, passar Sherefaymetoden. Den passar för låg- och mellanstadiet samt förskolan, där barnen kan vara med. Behov finns av alla sorter.

Det kan vara svårt att få med föräldrarna, vilket ibland beror på hur de bemöts av läraren. Det är stor skillnad mellan att betraktas som experten på sina barn och att uppleva att man blir fråntagen ansvar för dem. Därför är det viktigt att man i skolan understryker föräldrarnas betydelse för sina barn. Föräldrarna är den viktigaste resursen för barnen, samtidigt som barnen är förbindelselänk mellan föräldrar och skola. Barnen får ett försprång genom skolan, som också skulle kunna vara ett forum för föräldrarna. Skolan skulle faktiskt kunna fungera som integrationsplattform såväl för barnen som för deras föräldrar.

Roller i familjen och identitet

Den eller de i familjen som bäst behärskar det nya språket får ofta tolka för de övriga. Eftersom barn lär språk fortare, får de påta sig uppgifter som normalt faller på de vuxnas lott. Barnen får genom skolan ytterligare försprång i det nya samhället. Ibland fungerar de också som 'gatekeeper' för sina föräldrar eller syskon och bestämmer vilken information som når dessa. "Man blir osäker på sin roll. Det händer alla som flyttar." Men även om rollerna i familjen tycks ombytta, skall man inte tro att en tioåring vet allt. Roller och identitet hänger samman, påverkar varandra. Det är inte lätt att vara pappa i annat land, när den status och identitet man hade som familjens överhuvud mer eller mindre gått förlorad.

"Det svåraste är att gå fram och tillbaka mellan de två identiteterna." Den identitet som man bär med sig från hemlandet, präglad av kulturen där, är inte något man lämnar vid gränsen. Den fortsätter att prägla särskilt familjelivet även sedan man etablerat sig i det nya landet och fått en identitet där.

Ungdomar och strul

Tidigare har stökiga ungdomar fått sommarjobb på ebo. De har tjänat en slant och lärt sig ta ansvar för sin omgivning, vilket varit bra både för dem och deras småsyskon. Benägenheten att skräpa ner och slå sönder är inte lika stor när man själv eller storebror får ta hand om resultatet. I år räcker inte pengarna, och några har sagt att nu skall de vandalisera. Händer detta, blir kostnaderna med största sannolikhet större än de insparade löneutgifterna.

Ansvar för sin närmiljö och människorna där lär sig barnen på Pilevallskolan i Trelleborg genom Service – learning. Skolan samarbetar med Parkförvaltningen och ett närliggande äldreboende. Det konstaterades att det finns många platser i Eslöv där ungdomar skulle kunna göra en insats.

Det har för övrigt varit mycket strul på sistone, inte minst bland tonåringarna upp till sexton. Här behövs tydliga budskap om vad

som gäller. När de blir straffmyndiga och dömda efter flera års småkriminalitet är de oförstående.

Vandaliseringen i Eslöv överstiger nu genomsnittet för länet. Länspolismästaren kallar en gång per år de kommuner med störst problem, och Eslöv har nu för första gången kvalificerat sig för dessa sammankomster.

Ungdomens hus

Ungdomens hus fungerar inte riktigt som det var tänkt. Vissa grupper har tagit över på ett sätt som gör att andra inte vill eller vågar gå dit. Det kommer även ungdomar från Malmö. Bilstölder på parkeringen intill och knark har lett till polisingripanden. Det måste vara säkert att vistas på fritidsgården och i dess närhet, inte minst eftersom den drivs i kommunens regi.

Det behövs mer aktiviteter och flera vuxna. Huset är stort och ofta tomt en stor del av dagen. Invandrarföreningar skulle kunna ha några lokaler, så det blir naturligt med vuxna som går ut och in. Eftersom det nu mest är invandring ungdomar som går dit, är ett förslag att var och en tar med en svensk kompis. Förutom fritidsledare och fältassistenter vore det bra med t ex fyra vuxna av olika nationaliteter som håller koll. De skulle kunna ha detta som praktikplats. Föräldrarna är de viktigaste resurserna för barnen och några aktiviteter kunde involvera även dem. Ett nytt sätt att arbeta som gör att alla ungdomar kan betrakta huset som sitt.

Föreningsverksamhet är en annan möjlighet. För att få ekonomiskt stöd till sådana krävs delaktighet, ansvar och samarbete från medlemmarnas sida. Detta ställer krav på ungdomarna att ta hänsyn och inte i första hand tänka på sig själv. För övrigt är det inte bara ungdomar som behöver lära sig att ta ansvar för det gemensamma. För oss vuxna borde barn och ungdomar vara allas vårt gemensamma ansvar, men verkligheten ser annorlunda ut.

”Jag förstår inte varför det skall vara så svårt att få till det” kan ses som en kommentar till diskussionens underliggande frågor om Vem

som skall göra Vad för och med Vilka samt Var och När detta skall ske.

Christina Spännar
referent

Efterord i november 2005

Sedan jag skrev rapporten om ett år i Eslöv har jag tillbringat några dagar i Bilbao i norra Spanien. Vid samma tid pågick ungdomsupplopp i franska förorter. Olika förklaringar till dessa har framförts i media. En var att det är tradition i Frankrike alltsedan revolutionen 1789 att göra uppror mot överheten och den bestående ordningen. Studentupproret 1968 skulle då ingå i samma tradition.

Sedan förekom upplopp även i Belgien och Berlin. De kunde knappast ha sina rötter i den franska revolutionen. Jämförelser har också gjorts med upploppen i Los Angeles för elva år sedan. De har förklarats med brist på utbildning, avsaknad av arbete och vidgade inkomstklyftor.

Dessa faktorer förefaller mera trovärdiga som förklaringar till upploppen i Europa och de är tydliga även i vårt samhälle. Studentupproret 1968 hade politiska förtecken, så inte dagens upplopp som mera är utslag av kränkta ungdomars desperation i ett samhälle där de inte kan se någon framtid.

Ett nytt inslag är att många som deltar i upploppen är minderåriga. Bland dem som rånar, slåss och vandaliserar i Eslöv är också många minderåriga, en del inte ens tonåringar. Vad kan vi göra för att inte också bilar i våra städer sätts i brand? Eller: Vad kan vi göra för att inge ungdomar förhoppningar om en framtid där de behövs i samhället? För att komma ur invanda, snäva och kortsiktiga

tankegångar behövs visioner, kreativitet och långsiktigt tänkande. Därmed åter till Bilbao.

Bilbao var under större delen av förra seklet en förorenad handels- och industristad. Mot seklets slut med tonvikt på förorenad, eftersom varvsindustrin var nedlagd och även andra industrier på väg österut i sin jakt på billig arbetskraft. Stadens framtidsutsikter var dystra. Men där fanns en borgmästare med visioner. I början av 90-talet lyckades han locka Guggenheimstiftelsen att välja Bilbao som platsen för ett nytt konstmuseum.

Arkitekten Frank O. Gehry fick uppdraget att rita museet som är ett konstverk i sig där det ligger vid floden. Utsidan består av tunna titanplattor som minner om fiskfjäll och det är ingen slump. Frank följde som liten mormor till torget för att handla karp, som sedan placerades i badkaret tills det var dags att tillaga den. Där lekte han med den och fascinerades av dess blanka fjäll som senare i livet kom att inspirera honom i hans yrke.

Många Bilbaobor förfasade sig över det kostsamma projektet. På kort sikt verkade det vansinnigt. I det längre perspektivet har det visat sig vara ett lyckokast. Hela staden har de senaste tio åren fått ett lyft. Luften känns ren och hela atmosfären är vänlig. Fiskarna har återvänt till floden. Turister kommer från hela världen.

Åter till Eslöv. Där har många gruppdiskussioner och samtal under det gångna året präglats av uppgivenhet. Frågan huruvida samhället verkligen vill göra något åt problemen har ställts. Samtidigt har kreativa idéer och visioner dryftats, men utsikterna att omsätta dem i praktiken är små så länge det ekonomiska tänkandet inte sträcker sig längre än till nästa val.

Det behövs ett långsiktigt och kreativt nytänkande där man tar tillvara erfarenheter och visioner hos alla som berörs av en verksamhet, såväl anställda som brukare, infödda som invandrade, unga som gamla. Långsiktigt tänkande innebär samtidigt kontinuitet och sammanhang, vars betydelse understryks i rapporten.

Bilbao har omvandlats från en smutsig stad med nedlagda industrier till en blomstrande, ren och vänlig stad. Där fanns visioner men också idéer och erfarenheter utifrån. Frank O. Gehrys

minnen av karpen i mormors badkar har omsatts i ett makalöst byggnadsverk. I månsken, från höjden på andra sidan floden, är det som hämtat ur en vacker sagobok.

Eslöv skulle kunna omvandlas från en alltmer segregerad småstad till en integrerad där alla har en plats och en uppgift i det gemensamma samhället. Det handlar mycket om att använda befintliga resurser på ett kreativt sett. Många idéer och erfarenheter utifrån finns redan på plats. Läs mer i rapporten.

Christina Spännar

Litteratur & hemsidor

Antonovsky A. *Hälsans mysterium*. Natur och kultur 1991.

Bing V. *Små, få och fattiga - om barn och folkhälsa*. Studentlitteratur 2003.

Bing V. *Föräldrastöd och samverkan. Familjecentralen i ett folkhälsoperspektiv*. Gothia 2005.

Daun Å. *Det allmänmänskliga och det kulturbundna*. Prisma 1999.

Drömmarnas hus - www.drommarnashus.se

Hylland Eriksen T. *Øyeblikkets tyranni. Rask og langsam tid i informasjonsalderen*. Aschehoug 2001.

MOD - Mångfald och dialog - www.mod.nu

Myndigheten för skolutveckling 2004:282, Modigh F. *Vid sidan av eller mitt i? Om undervisning för sent anlända elever i grund- och gymnasieskola*.

Integration – vad hindrar och vad befrämjar?

Rosenberg G. *Plikten, profiten och konsten att vara människa*. Bonnier 2003.

Socsam - www.socsam.se.

Spännar C. *Med främmande bagage. Tankar och erfarenheter hos unga människor med ursprung i annan kultur*. Sociologiska institutionen, Lunds universitet 2001.

Stiftelsen Abrahams barn - www.abrahamsbarn.org.

Tamas G. *Lasermannen. En berättelse om Sverige*. Ordfront 2004.

Transnationella Stiftelsen, TFF - Eslöv Forum
http://www.transnational.org/forum/meet/TFF_Forum_Eslov.html

Integration – vad hindrar och vad befrämjar?

Dina egna anteckningar och funderingar

Integration – vad hindrar och vad befrämjar?